

Analyse af installationsbranchen.

Indhold

4	Indledning
6	Indtjening
12	Omsætning og overskudsgrad
15	Branchens pengebinding
21	Soliditet
23	Afkast af investeret kapital
28	Faresignaler
30	Analyse af geografiske forskelle
32	Best practice – Hvad gør branchens bedste
39	Anbefalinger
40	Baggrund for analysen
41	Bilag
42	Kontaktpersoner

Indledning

2012 var et krævende år, hvor de danske el- og vvs-installatører fortsat var pressede, men også har evnet at fortsætte den positive udvikling fra 2011, med stigende omsætning, indtjening og afkast. De slås dog stadig med en beskednen overskudsgrad der for 2012 ligger på 3,4.

Det gennemsnitlige resultat pr. ansat er steget fra 29 t.kr. i 2011 til 35 t.kr. i 2012. Branchens bedring dækker dog over store forskelligheder i branchen. De 25% bedste virksomheder i branchen tjener 7 gange så meget pr. ansat som den øvrige del af branchen, og den dårligste fjerdedel af branchen giver underskud.

De bedste 25% af virksomhederne i branchen kan i gennemsnit næsten fordoble investorernes investering på 2 år, mens den resterende del af branchen fortsat har problemer med at generere et afkast, som kan honorere investorernes risiko med et blot nogenlunde tilfredsstillende resultat.

Branchen er således delt i to. En del virksomheder, som har været gode til at tilpasse sig de nye markedsvilkår og vinder terræn. Men der er også en række virksomheder, som enten ikke er lykkedes med at tilpasse sig markedsvilkårene og -mulighederne, eller som har oplevet store tab på enkelte kunder, og som derfor har tabt terræn. På baggrund af gennemlæsning af en række regnskaber er det vores vurdering, at det især er de virksomheder, som har deres primære virke i entreprisemarkedet, der igen i 2012 har haft det svært.

Vi har i årets analyse kigget nærmere på den del af virksomhederne, som har tilpasset sig markedsforskelighederne, og som klarer sig godt. Det har vist, at det er de samme virksomheder, som år efter år tjener væsentligt over gennemsnittet. 70% af de virksomheder, som i 2012 lå i den bedste fjerdedel, har således gjort det i 2 ud af de seneste 3 år. Disse virksomheder genererer høje afkast år efter år og er karakteriseret ved, at de har en lavere pengebinding i deres virksomhed og har en markant bedre fortjeneste på det, de sælger end den øvrige del af branchen.

Analysen peger dermed på, at branchen er præget af små marginer, og el- og vvs-virksomhederne er derfor stadige sårbare, men der er trods alt er gode muligheder for at tjene penge i branchen, hvis man forstår at drive sin installationsforretning rigtigt.

Det er nogle af hovedkonklusionerne i årets installationsanalyse, som er udarbejdet af Deloitte. Analysen viser følgende overordnede resultater for installationsbranchens virksomheder:

Indtjening

- Det gennemsnitlige primære resultat pr. ansat steg fra 2011 til 2012 med 22%, så gennemsnittet endte på 35 t.kr.
- Vvs-virksomheder har historisk realiseret et marginalt bedre primært resultat pr. ansat end elinstallationsvirksomheder. Dette har ændret sig siden 2010, og nu realiserer elinstallatørerne et højere resultat pr. ansat end vvs-installatørerne, hvilket i 2012 særligt skyldes 2 store underskud blandt vvs-virksomhederne.
- Målt på det primære resultat pr. ansat er det i lighed med de foregående år de største virksomheder, der klarer sig dårligst. Vvs-virksomheder med over 100 ansatte havde igen i 2012 et gennemsnitligt underskud på 5 t.kr. pr. ansat. Det skyldes dog især markante underskud i to virksomheder.
- Andelen af underskudsgivende virksomheder faldt i 2012 med 7%-point fra 25% til 18%.
- 41% af virksomhederne med over 100 ansatte kom ud med underskud i 2012.

Resultat og omsætning

- Den gennemsnitlige omsætning pr. ansat i installationsbranchen steg med blot 1% fra 2011 til 2012.
- Fremgangen i omsætningen er især kommet i de større virksomheder med over 41 ansatte og kan primært henføres til vvs-virksomhederne.
- Den gennemsnitlige overskudsgrad for branchen er steget med 0,6%-point til 3,4% i 2012, som dog stadig er et meget lavt niveau for branchens indtjening.

Pengebindinger – udestående hos kunderne

- Debitorer pr. ansat er fortsat med at stige, så de i 2012 udgjorde 183 t.kr. pr ansat. I 2011 var niveauet på 172 t.kr.
- Den gennemsnitlige kredittid til debitorerne er steget fra ca. 56 til ca. 58 debitordage. Det vil sige, at branchen i gennemsnit næsten har 2 måneders arbejde til gode udover det arbejde, der endnu ikke er faktureret.

Soliditet og afkast af investeret kapital

- Den gennemsnitlige soliditetsgrad for branchen udgjorde 31% i 2012, hvilket er 1%-point højere end i 2011. Niveauet for branchens gennemsnitlige soliditet må fortsat karakterises som højt.
- Mere end hver 5. virksomhed har dog fortsat en soliditetsgrad på under 15%. Især gruppen med mindre virksomheder er præget af mange virksomheder med en lav soliditetsgrad.
- Branchen realiserede i 2012 et gennemsnitligt afkast af investeret kapital på godt 12% mod knap 10% i 2011. Virksomhederne er således blevet lidt bedre til at forrente deres samlede investering i virksomheden. Selvom der fortsat er lang vej op til de 21%, som afkastet udgjorde i 2008, er der nu efterhånden også afstand til de 8%, som var afkastet i 2010.

- Andelen af virksomheder, som realiserede et afkast af investeret kapital på under 10%, faldt fra 47% i 2011 til 41% i 2012.

- Som i 2011 var andelen af virksomheder med et ikke-tilfredsstillende afkast også i 2012 højest blandt de største virksomheder. 68% af virksomhederne i gruppen med mere end 100 ansatte havde et afkast under 10%. Dette er ligeledes en væsentlig forringelse i forhold til 2011, hvor kun 58% af de store virksomheder havde et afkast på under 10%.

- Hver 7. virksomhed har bekymrende regnskabstal med både en lav soliditet (lavere end 15%) og et afkast af investeret kapital på under 10%. Ca. 7% af de virksomheder, der i sidste års analyse havde bekymrende regnskabstal, er efterfølgende gået konkurs.

De bedste virksomheder

- De 25% bedste af virksomhederne i analysen har et primært resultat pr. ansat, som i gennemsnit er 7 gange højere end hos de øvrige virksomheder.
- Det gennemsnitlige afkast af investeret kapital hos de 25% bedste virksomheder i branchen andrager 48% mod 7% for de øvrige virksomheder.
- De bedste i branchen har lavere kapitalbindinger end de øvrige virksomheder. Den investerede kapital i virksomheden er målt pr. ansat i gennemsnit 37% lavere blandt de 25% bedste virksomheder sammenholdt med den øvrige del af branchen.
- Nøgletallene viser, at de bedste virksomheder har et lavere vareforbrug end de øvrige virksomheder.

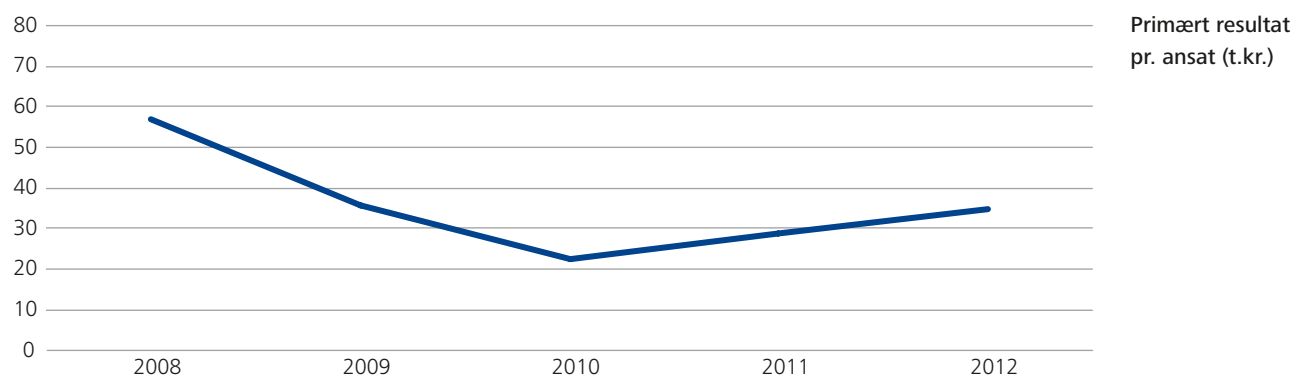
God læselyst!

Bo Odgaard

Indtjening

Udviklingen i branchens indtjening er i denne regnskabsanalyse beregnet med udgangspunkt i virksomhedernes primære resultat før finansielle poster. Herved korrigeres der for den givne kapitalstruktur i de enkelte virksomheder. Ved at anvende primært resultat kan den nystartede virksomhed således sammenlignes med den velkonsoliderede virksomhed.

Nøgletallene vil dog være påvirket af, i hvor høj grad bygninger og biler lejes eller ejes. Hvis en virksomhed lejer sine aktiver, vil den samlede lejeudgift reducere det primære resultat. Ejer virksomheden derimod selv sine aktiver, vil alene afskrivningerne reducere det primære resultat, mens renterne ikke vil påvirke det primære resultat.

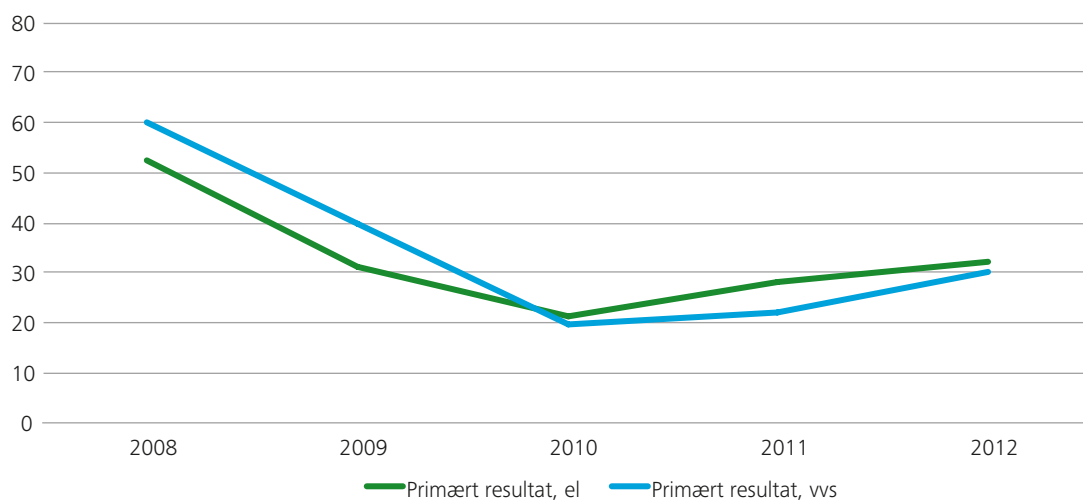

Det gennemsnitlige resultat pr. ansat er i 2012 steget med 22% i forhold til 2011. For den samlede installationsbranche udgør det gennemsnitlige resultat pr. ansat 35 t.kr.

Det primære resultat pr. ansat er steget med 22% i forhold til året før og hele 55% siden bunden i 2010. Med et resultat på 35 t.kr. pr. ansat ligger branchen fortsat noget under niveauet fra 2008, hvor primært resultat pr. ansat havde sit maksimum på 57 t.kr. Virksomhederne

er ved at have tilpasset sig de nye markedsvilkår og -muligheder til trods for det lave prisniveau og den fortsat hårde konkurrence. Branchen har nu i to år i træk vist fremgang, men der er stadig brug for stort fokus på effektiv drift og professionel ledelse.

Primært resultat pr. ansat (t.kr.)

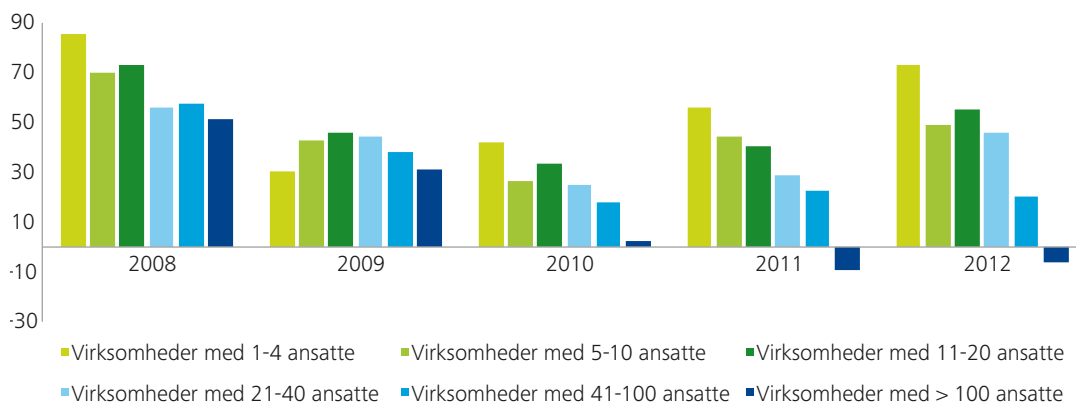
Vvs-virksomhederne realiserede en indtjening på 30 t.kr. pr. ansat i 2012, mens elvirksomhederne realiserede en indtjening på 32 t.kr. pr. ansat. En række virksomheder deltager i både el- og vvs-segmenterne, herunder virksomheder, som både har trukket gennemsnittet for el og vvs ned.

Elvirksomhederne realiserer igen i 2012 et bedre primært resultat pr. ansat end vvs-virksomhederne. Forskellen mellem de 2 delbrancher er dog i 2012 på blot 2 t.kr. pr. ansat.

Før 2010 var det primære resultat pr. ansat i vvs-virksomhederne højere end i elvirksomhederne. Forskellen mellem delbrancherne har historisk skyldtes vvs-virksomhedernes større materialeandel, hvorimod der ikke har været betydelige forskelle i timesalgspriser for el- og vvs-

installatørvirksomheder. I 2012 skyldes det relativt højere resultat pr. ansat hos elvirksomhederne dog, særligt 2 store underskud blandt vvs-virksomhederne. Ses der bort fra disse 2 store underskud, ligger resultatet pr. ansat for de 2 delbrancher på samme niveau.

Også i 2012 oplyser flere af virksomhederne i analysen i de aflagte regnskaber, at der er foretaget omstruktureringer, omkostningsreduktioner og andre tiltag for at tilpasse virksomhederne til de nuværende markedsforhold.

Vvs-virksomhederne med mindre end 40 ansatte oplever i alle grupper markante forbedringer i resultatet pr. ansat. Gruppen med 41-100 ansatte har derimod haft en mindre tilbagegang, mens gruppen med mere end 100 ansatte har oplevet forbedringer, men genererer fortsat et underskud, der i 2012 er 6 t.kr. pr. ansat.

Fortsat markant fremgang hos de små

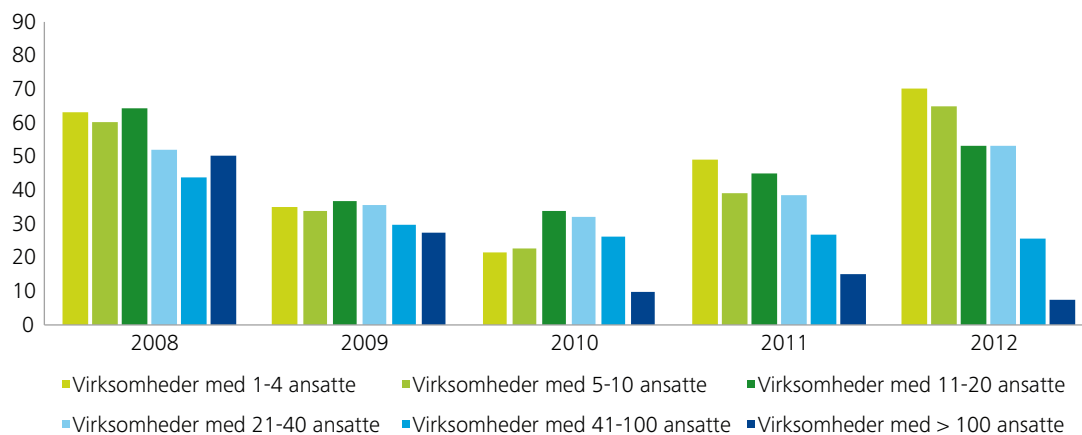
Vvs-virksomheder med færre end 5 ansatte realiserede igen i 2012 en markant fremgang i det primære resultat pr. ansat og er for tredje år i træk den virksomhedsstørrelse, der har det højeste resultat pr. ansat i branchen.

Også gruppen af virksomheder med 11-20 ansatte realiserede i 2012 en markant forbedring i resultat pr. ansat. Til gengæld er resultatforbedringen mindre for virksomhederne med mellem 5-10 ansatte. Gruppen med virksomheder med 41-100 ansatte realiserede som den eneste gruppe tilbagegang i 2012. Virksomhederne med

over 100 ansatte forbedrede i 2012 resultatet pr. ansat, men har fortsat et gennemsnitligt underskud på 6 t.kr. pr. ansat, hvilket dog igen i 2012 er præget af to virksomheders meget store underskud. Ser man bort fra disse to virksomheder, så realiserede gruppen et gennemsnitligt overskud pr. ansat på 19 t.kr., hvilket dog fortsat er det laveste resultat pr. ansat af alle grupperne.

Det er værd at bemærke, at virksomheder med mere end 100 ansatte har det laveste primære resultat pr. ansat i hele den femårige analyseperiode.

Primært resultat pr. ansat for el (t.kr.)

Alle grupper af elvirksomheder på nær grupperne med 41-100 og over 100 ansatte realiserer en markant forbedring i det primære resultat pr. ansat i forhold til i 2011. Det gennemsnitlige resultat for virksomheder med 5-10 ansatte stiger 65% i forhold til i 2011, mens indtjeningen for gruppen med 1-4 ansatte er steget med 44%.

De mindste virksomheder realiserer igen i 2012 den største stigning i primært resultat pr. ansat. Grupperne med virksomheder med over 100 ansatte realiserer det laveste resultat pr. medarbejder, som i 2012 kun udgør 10% af resultatet pr. ansat for virksomhederne med under 5 ansatte. Begge grupper med under 10 ansatte realiserer i 2012 et resultat, som overstiger rekordåret 2008. Elvirksomheder med under 10 ansatte havde i 2012 den største fremgang i det primære resultat pr. ansat med en stigning på 65% til 65 t.kr. pr. ansat for gruppen 5-10 ansatte. Virksomhederne med over 100 ansatte har branchens laveste gennemsnitlige resultat pr. ansat med 7 t.kr.

Resultatet pr. ansat kan være påvirket af salget af solcelleanlæg, som i 2012 steg eksplosivt. Segmentet solcelleanlæg har fyldt relativt mere hos en række af de mindre elvirksomheder end hos de større i forhold til deres øvrige aktiviteter. Solcellesalget udgjorde i 2012 ca. 8-10% af delbranchens samlede omsætning.

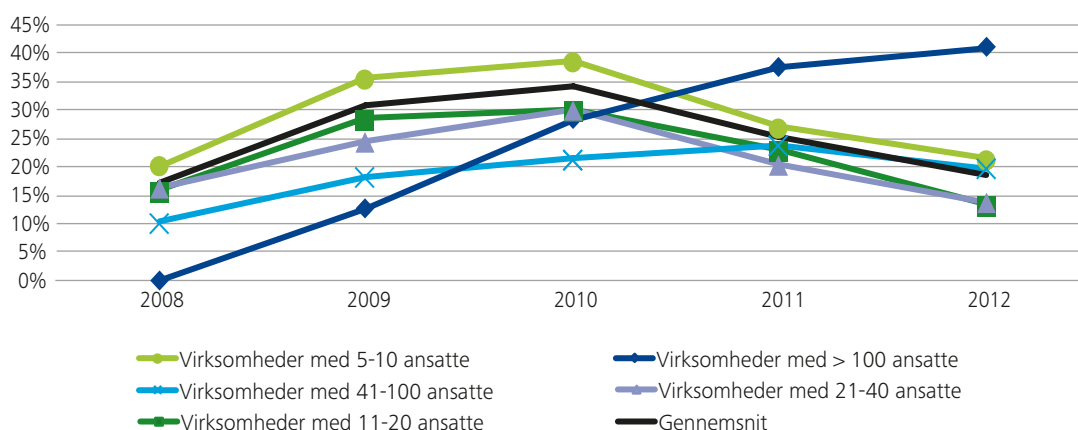
At de mindste virksomheder har det højeste resultat pr. ansat, kan til dels skyldes, at lønningerne i de mindste virksomheder i højere grad tilpasses de svære markedsforhold ved regulering i ejerens egen aflønning, for fortsat at sikre overskud i virksomheden. Vi kan dog ikke på baggrund af regnskabstallene udtale os om omfanget heraf.

Det høje resultat pr. ansat hos de mindste virksomheder kan endvidere tilskrives, at de mindste virksomheder generelt er mere tilpasningsdygtige end de større virksomheder – også pga. opgavetyperne. Gennem de svære år i 2009-2010 har de små virksomheder derfor haft nemmere ved at omstille sig til de muligheder, der måtte være i markedet.

Stigende forskelle mellem virksomhederne

For at finde en forklaring på forskellene i niveauet og udviklingen i indtjeningen er det undersøgt, hvor stor en

andel af virksomhederne i de enkelte grupper, der har givet underskud i de enkelte år.

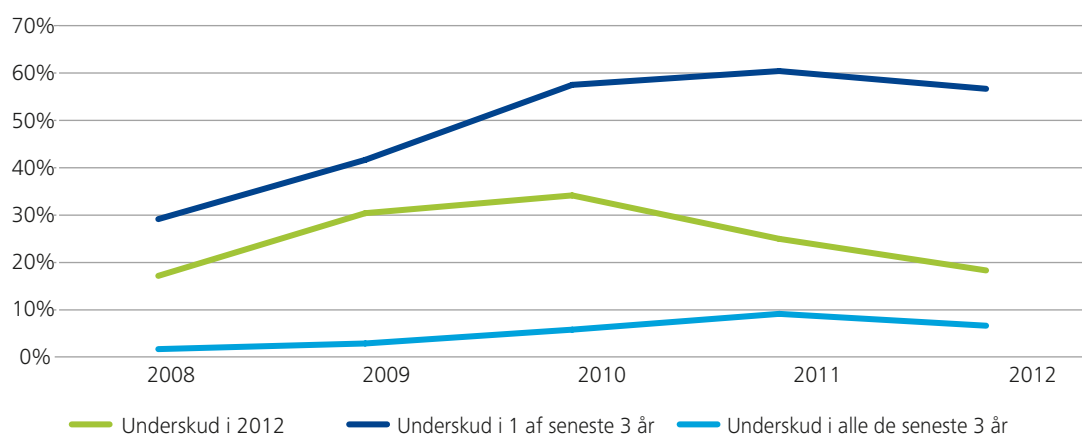
Andel af virksomheder med underskud

18% af installatørvirksomhederne var underskudsgivende i 2012, hvilket er et væsentligt fald i forhold til 2011, hvor 25% af virksomhederne gav underskud. Hele 57% af virksomhederne har haft underskud i mindst 1 år af de seneste 3 år. Andelen af virksomheder med over 100 ansatte, som giver underskud, er steget til hele 41%.

For andet år i træk er andelen af virksomheder med underskud faldende. 18% af virksomhederne i branchen havde underskud i 2012, hvilket er et fald på hele 7%-point i forhold til i 2011. Værst så det igen i 2012 ud for gruppen med over 100 ansatte, hvor andelen af virksomheder med underskud steg til 41% (9 ud af 22 virksomheder) imod 38% i 2011 og 0% tilbage i 2008. Denne gruppe af virksomheder er meget orienteret mod entreprisemarkedet, hvor der fortsat er stor priskonkurrence.

57% af virksomhederne har haft underskud inden for de seneste tre år, hvilket er et mindre fald i forhold til sidste år, hvor 60% havde haft underskud i et af de seneste tre år. 7% af virksomhederne har haft underskud i de seneste tre år, hvilket ligeledes er et mindre fald i forhold til 2011, hvor 9% af virksomhederne havde haft underskud i de seneste tre år. Faldet i andelen af underskudsgivende virksomheder kan være et udtryk for, at flere virksomheder nu har tilpasset driften til det fortsat lave aktivitetsniveau i branchen.

Andel af virksomheder med underskud

Udviklingen i virksomheder, der har haft underskud i 1 af de 3 seneste år, er nu faldende, men er fortsat på et meget højt niveau.

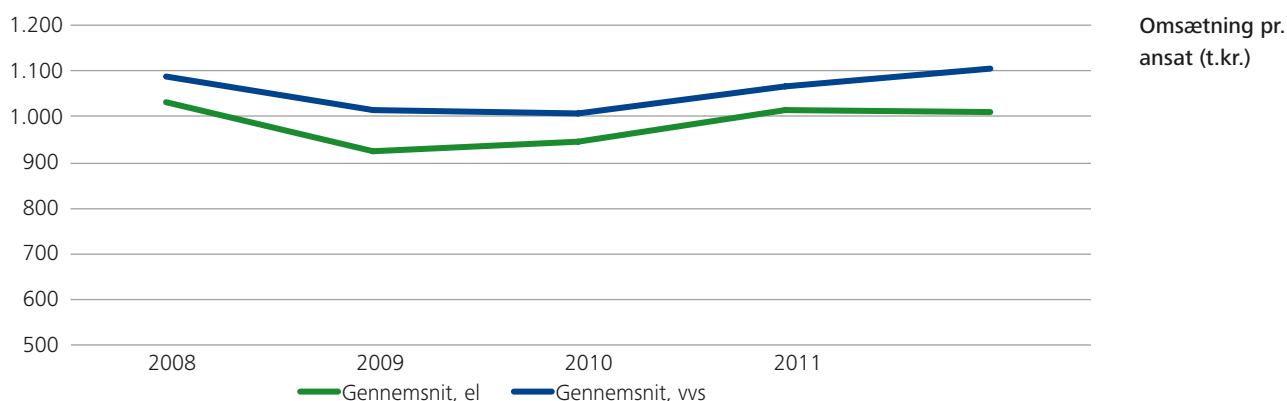
Ovenstående graf viser udviklingen i andelen af virksomheder med underskud i året, 1 af de seneste 3 år samt i 3 af de seneste 3 år. Udviklingen i virksomheder med underskud i 1 ud de seneste 3 år samt 3 af de seneste 3 år er nu faldende, hvilket indikerer, at vi stadig er i

krævende tider, men også at der er kommet mere stabilitet i markedet.

Omsætning og overskudsgrad

Vi har analyseret udviklingen i nogle omsætningsafhængige nøgletal for de ca. 130 virksomheder, som oplyser omsætning i årsrapporten, og har analyseret, om der er

sammenhæng mellem omsætning og indtjening. Omsætning pr. ansat fortæller noget om branchens effektivitet og evne til produktivitet.

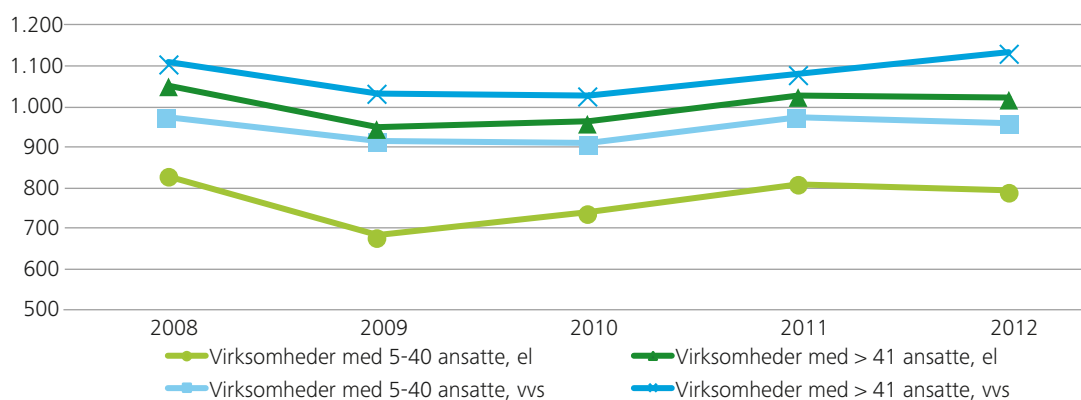
Den gennemsnitlige omsætning pr. ansat udgjorde 1.105 t.kr. for vvs-virksomheder og 1.011 t.kr. for elvirksomheder i 2012. Den gennemsnitlige omsætning pr. ansat i installationsbranchen er steget med 0,8% i forhold til 2011. I hele analyseperioden har omsætningen pr. ansat for vvs-virksomheder været større end omsætning pr. ansat for elvirksomheder.

Omsætning pr. ansat fortæller noget om branchens effektivitet og produktivitet.

Gennemsnitlig omsætning pr. ansat udgjorde 1.105 t.kr. for vvs-virksomheder og 1.011 kr. for elvirksomheder i 2012 mod henholdsvis 1.066 t.kr. og 1.015 t.kr. i 2011, svarende til en stigning på 3,7% for vvs-virksomheder og et fald på 0,4% for elvirksomheder.

Det ses også af ovenstående graf, at omsætningen pr. ansat for vvs-virksomheder har været større end omsætning pr. ansat for elvirksomheder i hele analyseperioden, hvilket blandt andet skyldes, at vvs-virksomheder ofte har en højere materialeandel i deres arbejdsopgaver.

Omsætning pr. ansat (t.kr.)

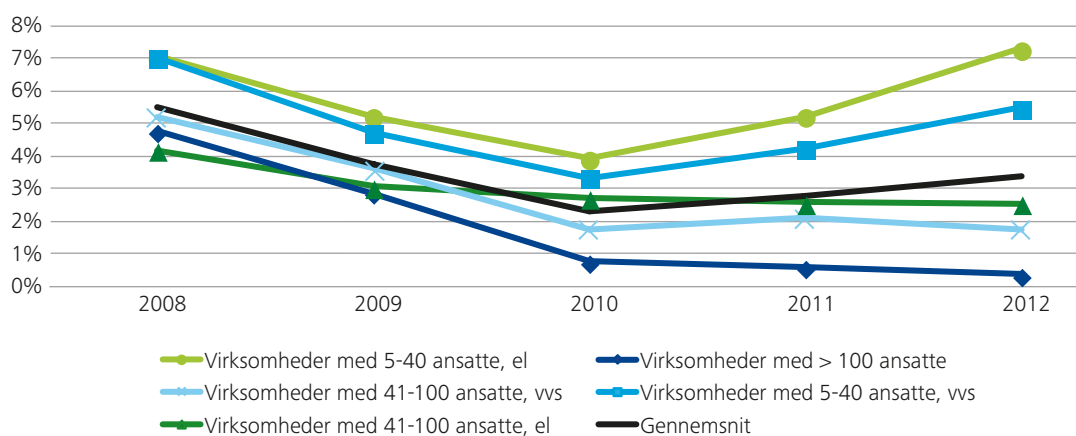
De største virksomheder i såvel vvs-branchen som elbranchen har i hele analyseperioden det højeste omsætningsniveau pr. ansat.

I vvs-virksomhederne har omsætningen pr. ansat været højere end i elvirksomhederne i hele analyse-perioden. Det hænger blandt andet sammen med, at vvs-virksomheder ofte har en højere materialeandel i deres projekter/entrepriser og opgaver. I ovenstående figur er der lavet en analyse af omsætningen pr. ansat efter hvilken størrelse, virksomheden har. Nøgletal for omsætning er beregnet med udgangspunkt i færre virksomheder end de andre nøgletal i denne analyse, hvorfor virksomheder med 5-40 ansatte er medtaget samlet.

Det ses af ovenstående graf, at de største virksomheder har et højere omsætningsniveau pr. ansat end de mindre.

Omsætningen pr. ansat for de største virksomheder udgør 1.136 t.kr. for vvs-virksomheder og 1.022 t.kr. for el-virksomheder, mens den udgjorde henholdsvis 958 t.kr. og 794 kr. for de mindre virksomheder. De store virksomheder har en højere omsætning pr. ansat, fordi de ofte har en højere andel af større entreprisekontrakter med en større mængde af materialer i deres opgaveportefølje. De mindre virksomheder har derimod forholdsvis flere serviceopgaver.

Overskudsgrad

De små virksomheder realiserer generelt en højere overskudsgrad end de mellemste og større virksomheder. Den gennemsnitlige overskudsgrad i branchen steg i 2012 til 3,4%.

Overskudsgraden i virksomhederne udtrykker indtjeningsevnen pr. omsætningskrone. Altså hvor meget, der er til fordeling mellem virksomhedens ejer og långivere, beregnet som resultatet af primær drift før renter og skat i procent af omsætningen.

Den gennemsnitlige overskudsgrad var i perioden fra 2008 til 2010 faldet fra 5,5% til 2,3%, men er nu steget til 3,4% i 2012. Branchen som helhed tjente således 3,4 øre før renter og skat af hver omsætningskrone, mens de 96,6 øre blev anvendt til vareforbrug, løn, faste omkostninger mv. Som det ses af grafen ovenfor, er der i 2012 større spredning mellem størrelsesgruppernes overskudsgrader, end der har været de seneste 5 år.

Trods stigningen ligger de gennemsnitlige overskudsgrader fortsat lavt i forhold til 2008, men overskudsgra-

dens gennemsnit på 3,4% dækker over store forskelle. Mens 20% af virksomhederne har decideret underskud, har mere end hver 5. virksomhed en overskudsgrad, der ligger over 8%.

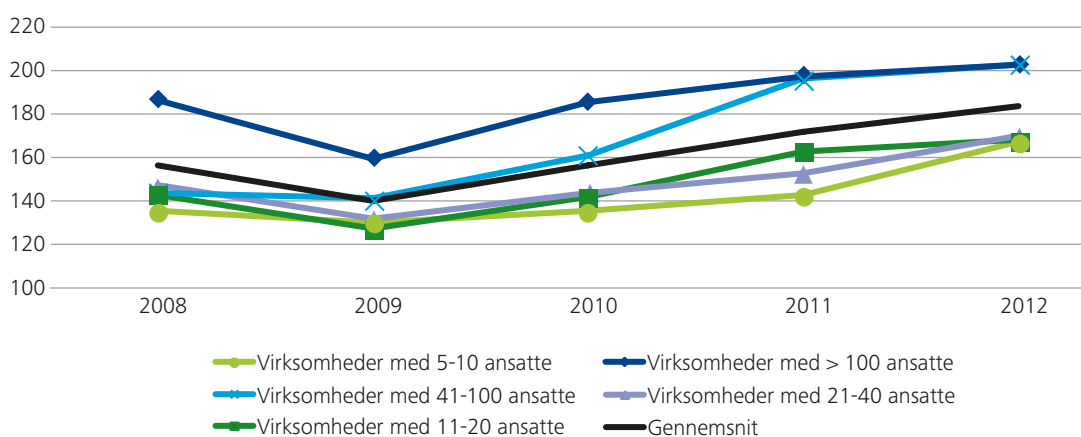
Ser man på virksomhedernes overskudsgrader fordelt på størrelse, er tendensen i hele perioden, at de mindre virksomheder har haft en højere overskudsgrad end de største. I 2012 realiserede virksomheder med 5-40 ansatte en overskudsgrad på henholdsvis 5,5% for vvs-virksomheder og 7,3% for elvirksomheder. Virksomheder med 41-100 ansatte realiserede en overskudsgrad på henholdsvis 1,8% for vvs-virksomheder og 2,5% for elvirksomheder, mens virksomheder med mere end 100 ansatte realiserede en overskudsgrad på kun 0,4%.

Branchens pengebinding

I nærværende afsnit har vi nærmere vurderet branchens pengebinding.

Nedenfor er udviklingen i debitorer pr. ansat analyseret.

Debitorer pr. ansat (t.kr.)

De gennemsnitlige debitorer pr. ansat i branchen er steget fra 172 t.kr. pr. ansat til 183 t.kr. pr. ansat, hvilket svarer til en stigning på 7%.

Et kendetegn ved de nye markedsvilkår er, at det er blevet vanskeligere for installatørerne at hente deres udeståender hjem fra kunderne. Derfor udgør store udeståender hos debitorer en væsentlig risiko, som installationsvirksomhederne bør fokusere på at minimere.

Virksomheder med flere end 40 ansatte havde således i 2012 debitorer for ca. 202 t.kr. pr. ansat, mens debitorer pr. ansat for virksomheder herefter falder proportionalt med antallet af ansatte i virksomhederne. Gennemsnittet for branchen udgør 183 t.kr. pr. ansat mod 172 t.kr. i 2011. Ændringen i de gennemsnitlige debitorer pr. ansat

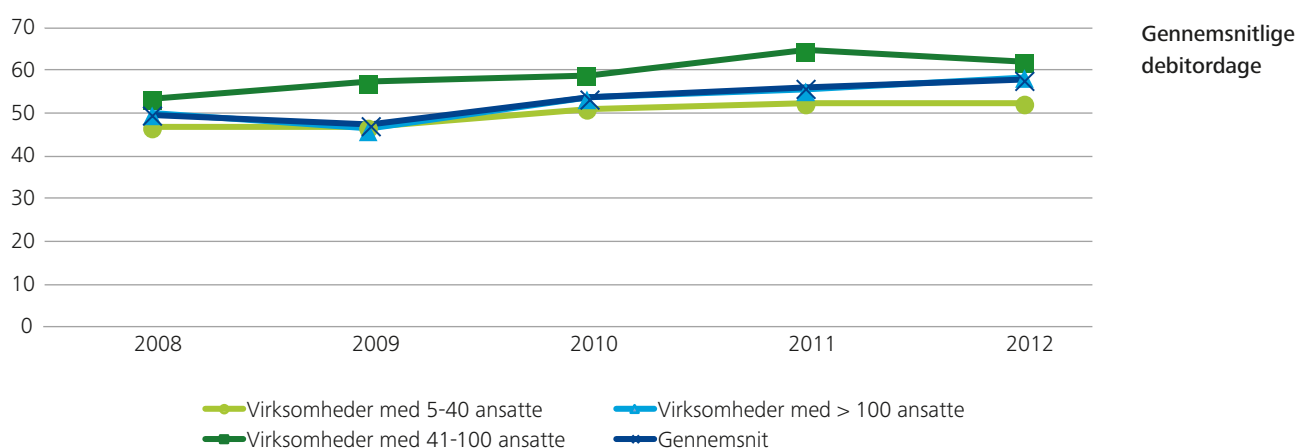
for branchen på 11 t.kr. pr. ansat svarer til en stigning på ca. 7%. Stigningen i 2012 kan formentlig primært henføres til, at virksomhederne er blevet bedre til at fakturere i bund pr. balancedagen, da igangværende arbejder pr. medarbejder, jf. senere, er faldet med 8 t.kr. pr. ansat.

Virksomhederne i denne analyse har debitorer for mere end 6 mia.kr., og omregner man til installationsbranchens ca. 40.000 ansatte, svarer det til, at installationsbranchen samlet set havde et udestående hos kunderne på mere end 7 mia.kr.

Stigningen i debitorer pr. ansat modsvares ikke fuldt ud af stigningen i omsætningen pr. ansat. Mens omsætningen pr. ansat steg med ca. 1% fra 2011 til 2012, steg debitorerne pr. ansat mere. Dette indikerer, at installationsvirksomhederne har fået sværere ved at indkræve de-

res tilgodehavender eller har været nødsaget til at give debitorerne længere kredit.

For at illustrere dette har vi beregnet gennemsnitlige debitor dage.

Branchen har målt på ultimotal gennemsnitlige debitor dage på ca. 58 mod 56 dage i 2011.

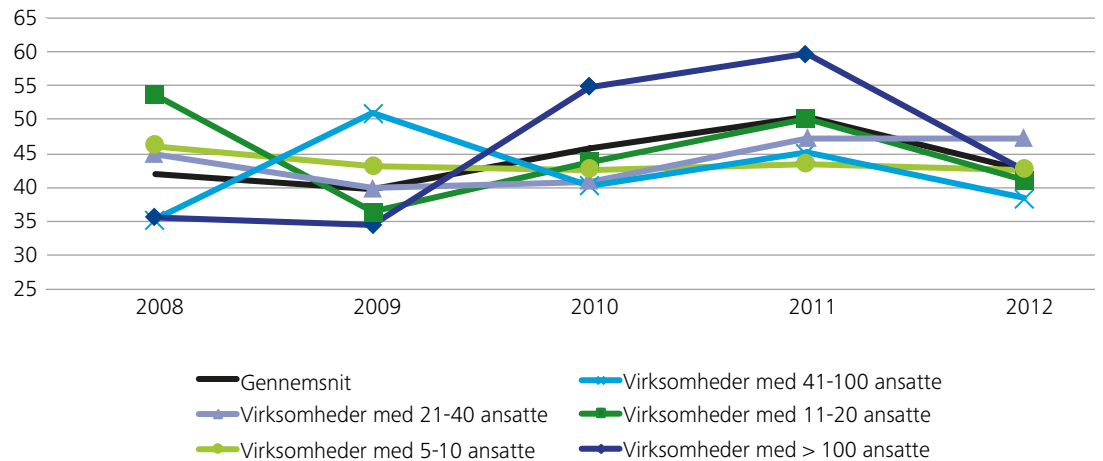
Branchen har, målt på ultimotal, gennemsnitlige debitor dage på ca. 58 mod 56 dage i 2011. De 58 debitor dage

svarer til, at der på balancedagen er bundet næsten to måneders salg i debitorer efter korrektion af moms.

Foruden pengebindingen i debitorer har virksomhederne også bundet likviditet i igangværende arbejder. Udviklin-

gen i igangværende arbejder fordelt på grupperne illustreres i grafen her nedenfor.

Igangværende arbejder
pr. ansat

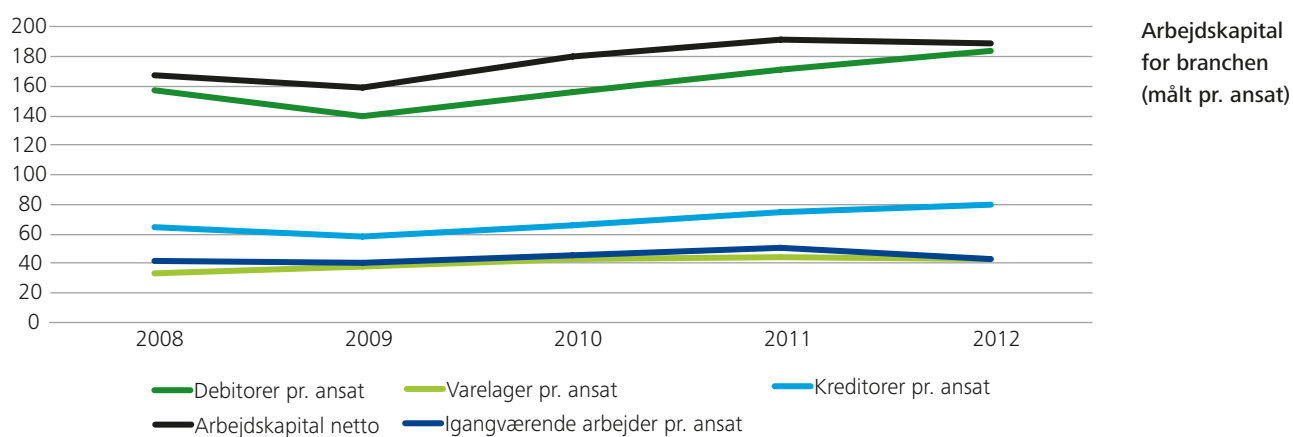
Virksomhederne har i gennemsnit bundet 42 t.kr. pr. ansat i igangværende arbejder

De gennemsnitlige igangværende arbejder pr. ansat i branchen er faldet fra 50 t.kr. i 2011 til 42 t.kr. i 2012. Faldet er størst i gruppen af virksomheder med over 100 ansatte, som realiserer et fald i igangværende arbejder pr. ansat fra 60 t.kr. til 42 t.kr., svarende til 29%. Gruppen af virksomheder med 21-40 ansatte har nu den højeste pengebinding i igangværende arbejder pr. ansat på 47 t.kr. Det væsentlige fald i igangværende arbejde kan enten indikere, at virksomhederne har flere korterevarende opgaver, eller at virksomhederne er blevet bedre til at fakturere løbende. De stigende debitorer pr. ansat indikerer dog, at der kan være tale om, at virksomhederne er blevet bedre til at fakturere i bund ved regnskabsafslutningen.

Vi skal generelt anbefale, at der i virksomhederne er konstant fokus på hurtig fakturering, samt at virksomhedernes betalingsbetingelser overfor kunderne så vidt muligt afspejler virksomhedens betalingsbetingelser hos leverandørerne. Der har dog været en udvikling, hvor installatørerne oplever, at mange store virksomheder forsøger at diktere lange betalingsbetingelser, som vanskeliggør en reduktion af pengebindingen i debitorer.

Den samlede arbejdskapital er den del af virksomhedens aktiver, som påvirkes af den daglige drift. Arbejdskapitalen udtrykker den investering, der er i debitorer, igang-

værende arbejder for fremmed regning og varelagre, fratrukket rentefri kredit hos virksomhedernes leverandører.

Arbejdskapitalen pr. ansat er i 2012 faldet marginalt.

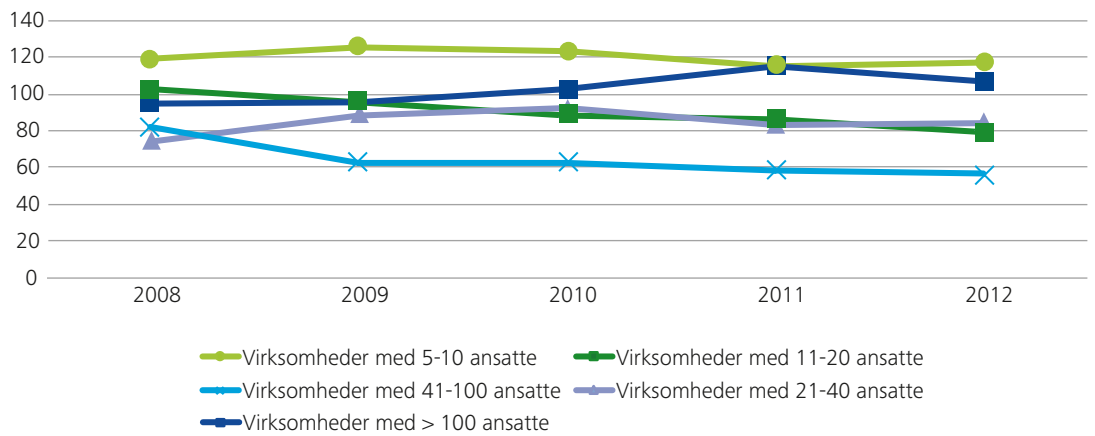
Arbejdskapitalen pr. ansat faldt fra 2011 til 2012 fra 191 t.kr. til 189 t.kr., svarende til et fald på 1%. Faldet kan henføres til, at pengebindingen i igangværende arbejder er faldet, samt at virksomhederne har formået at finan-

siere stigningen i debitorer pr. ansat ved en tilsvarende stigning i kreditorerne, imens pengebindingen i varelagre er stort set uændret.

Pengebindingerne i virksomhederne består også af virksomhedens anlægsaktiver. Størrelsen af anlægsaktiverne er mere vanskelig at påvirke løbende, men kan på lidt

længere sigt nedbringes og nedbringe pengebindingen i virksomheden.

Anlægsaktiver pr. ansat
(t.kr.)

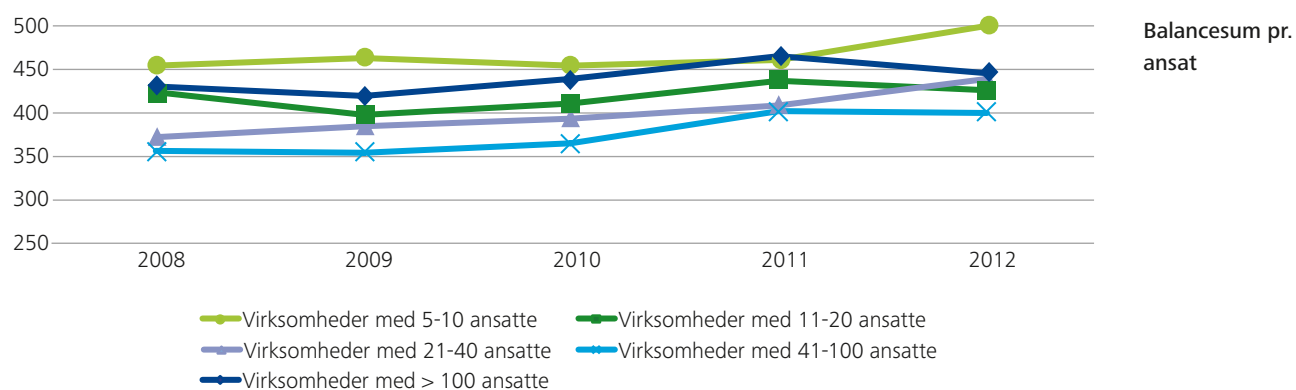

De største virksomheders anlægsaktiver pr. ansat er faldet, mens de mindste virksomheders anlægsaktiver pr. ansat er steget.

Regnskabsanalysen viser gennem alle 5 år, at de mindste virksomheder har den største investering i anlægsaktiver pr. ansat. Virksomhederne med 41-100 ansatte har i

hele perioden den laveste pengebinding i anlægsaktiverne.

Virksomhedernes gennemsnitlige balancesum pr. ansat illustrerer (nedenstående figur) de samlede aktiver bundet i virksomheden.

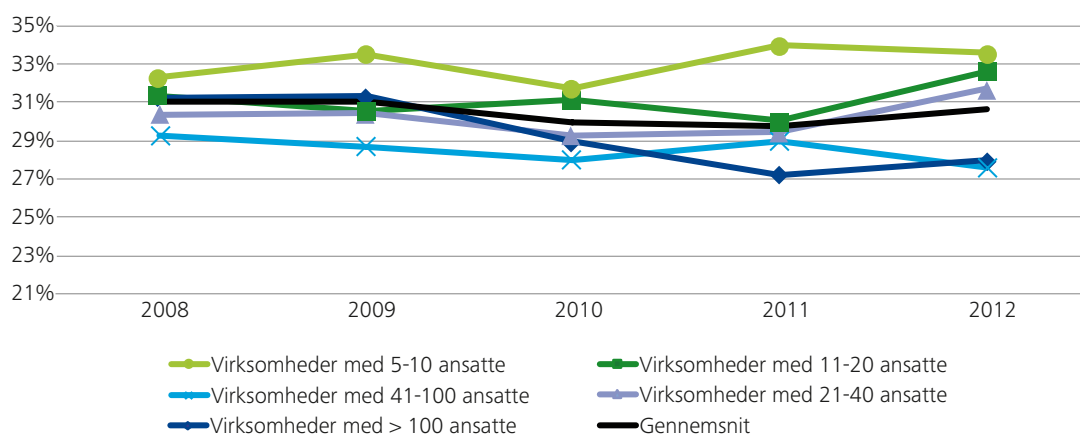
Balancesummen pr. ansat er steget for grupperne 5-10 og 21-40 ansatte. Stigningen er størst i gruppen med virksomheder med mellem 5 og 10 ansatte, hvor balancesummen pr. ansat er steget med i gennemsnit 8%.

De mindste virksomheder har i analyseperioden bortset fra i 2011 haft de største balancesummer pr. ansat, hvilket primært skyldes, at den gennemsnitlige investering i anlægsaktiver er større for disse virksomheder. I 2011 havde virksomhederne med flere end 100 ansatte dog den største balancesum pr. ansat, hvilket hovedsageligt dækkede over, at de største virksomheder nedbragte an-

tallet af medarbejdere betragteligt. I 2012 er aktiviteten steget, og der er igen ansat flere medarbejdere, primært i de store virksomheder, hvorfor balancesummen pr. ansat i de store virksomheder igen er faldet. Virksomhederne med 21-40 ansatte har realiseret en stigning på 7,7% i balancesummen pr. ansat, som skyldes deres stigende debitorer.

Soliditet

Soliditetsgrad

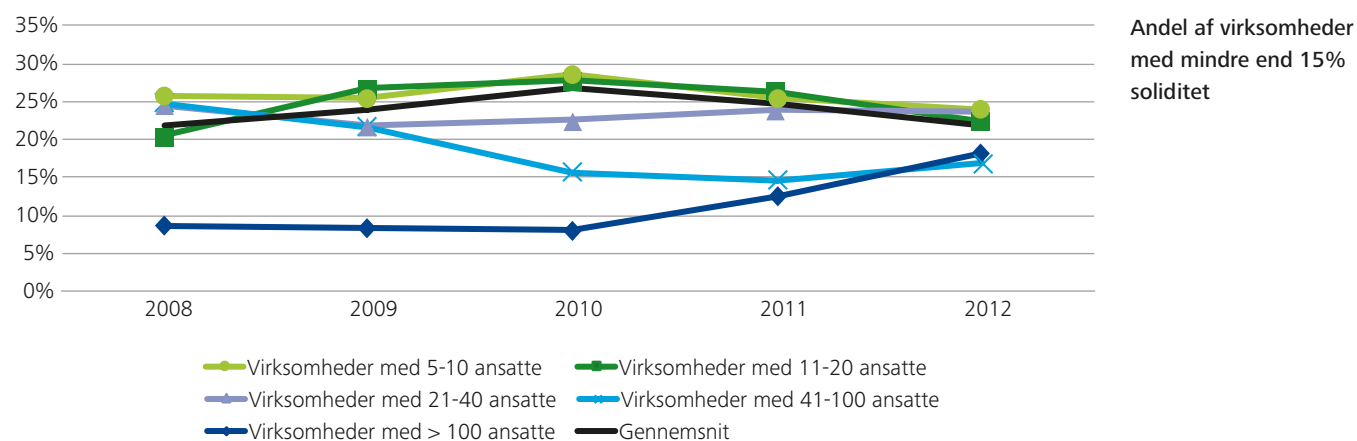

Den gennemsnitlige soliditetsgrad i installationsbranchen er tæt på uændret i forhold til i 2011. Soliditeten er steget i de fleste grupper, mens den er faldet i grupperne med 1-10 ansatte og 41-100.

Den gennemsnitlige soliditetsgrad for 2012 er stort set uændret i forhold til i 2011. Den gennemsnitlige soliditetsgrad er faldet for grupperne med henholdsvis 1-5 ansatte og 41-100 ansatte. De øvrige grupper oplever fremgang i soliditeten i forhold til 2011. De store virksomheder havde inden krisen nogle år, hvor de realiserede stor fremgang i soliditeten, men må konstatere, at de lave resultater i de tidligere år har tæret på egenkapitalen, og virksomhederne i grupperne med over 40 ansatte ligger under de øvrige grupper med soliditetsgrader på omkring 28%, som dog stadig kun kan betegnes som tilfredsstillende.

Såfremt virksomhederne ønsker at få stillet kredit til rådighed fra et pengeinstitut, er soliditetsgraden et af de væsentlige parametre i kreditvurderingen. Finanstilsynets holdning er, at en soliditetsgrad på over 20%, i sammenhæng med en række øvrige faktorer, vil kunne klassificere en virksomhed som en utvivlsomt god debitor. Branchens forholdsvis konstante gennemsnitlige soliditetsgrad på omkring 31% indikerer derfor, at branchen er fornuftigt kapitaliseret. Dette understreges ligeledes af, at branchen også har været tilstrækkeligt kapitaliseret til at bibeholde den fornuftige soliditet gennem de magre år i 2009-2011.

Vi har desuden undersøgt, hvor mange virksomheder der har en soliditetsgrad under 15%.

22% af installationsvirksomhederne har en soliditetsgrad under 15%.

22% af installationsvirksomhederne har i 2012 en soliditetsgrad på under 15%. Andelen ligger således på niveau med 2008, før krisen indtraf. Ser man nærmere på de virksomheder, som har en soliditetsgrad på under 15%, så er andelen størst for de mindre virksomheder. Gennem analyseperioden 2008-2012 har 22-26% af virksomhederne haft en soliditetsgrad på under 15%. Disse virksomheder har således begrænset egenkapital at stå imod med og bør forøge deres egenkapital eller nedbringe deres forpligtelser, hvorved de bliver mere robuste ved eventuelle indtjeningsudsving.

Knap en tredjedel af virksomhederne med en soliditetsgrad på under 15% havde negativ egenkapital ved udgangen af 2012, hvilket betyder, at der var mere gæld end den bogførte værdi af virksomhedernes samlede aktiver. Det finansielle eksistensgrundlag for virksomheder med negativ eller lav egenkapital bygger ofte på bankaftaler med personlig kautionsstillelse. I disse situationer har virksomhedsejeren reelt investeret mere end den bogførte egenkapital, hvilket er baggrunden for, at mange virksomheder med negativ egenkapital fortsat eksisterer.

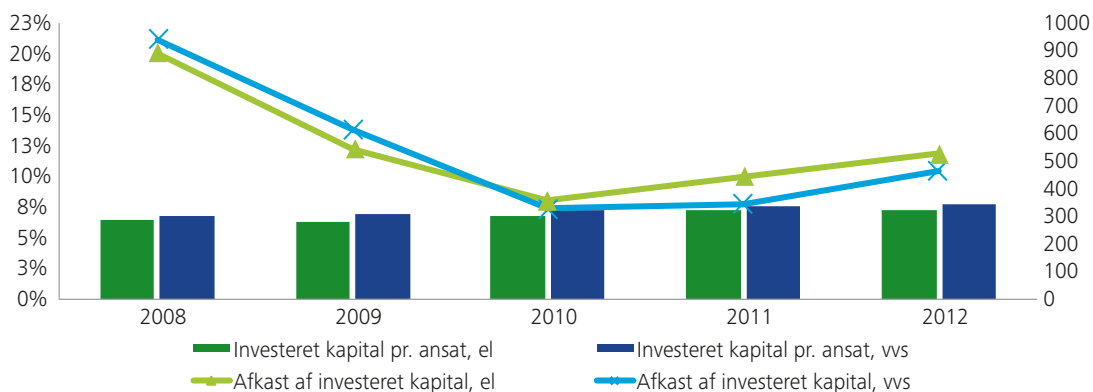
Afkast af investeret kapital

Et andet nøgletal er virksomhedernes afkast i forhold til den faktisk investerede kapital i virksomhederne. Ved at sammenholde afkastet med den samlede investerede kapital tages der højde for forskelle i finansierungsstrukturen, herunder forskelle i soliditetsgrader. Det er således muligt at sammenligne gældstunge og egenkapitaltunge virksomheder.

Den investerede kapital er opgjort som balancesum eksklusiv likvide midler fratrukket rentefrie kreditter som leverandørgæld og hensatte forpligtelser.

Afkastet er i analysen opgjort som resultat før renter plus eventuelle positive finansielle poster. Dette gøres ud fra en forudsætning om, at de positive finansielle poster blandt andet består af resultat fra tilknyttede virksomheder, som indgår i balancesummen.

Afkast af investeret kapital

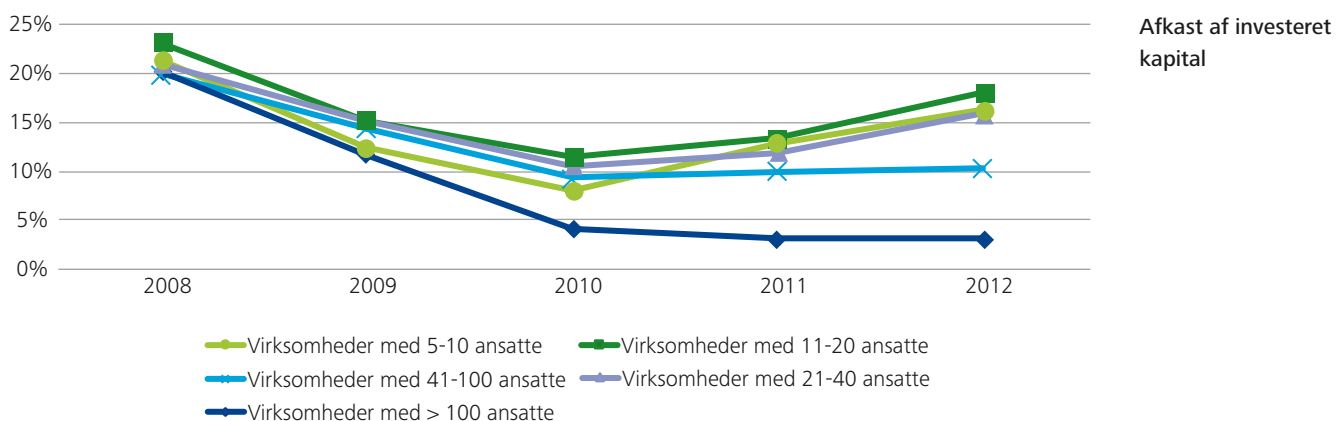

Den investerede kapital pr. ansat er stort set uændret for både el- og vvs-virksomhederne, men det gennemsnitlige afkast i 2012 steget for hele installatørbranchen.

Både el- og vvs-virksomheder har realiseret en stigning i afkast af investeret kapital fra 2011 til 2012. For vvs-virksomheder er afkastet steget fra 7,7% i 2011 til 10,5% i 2012 – mens det for elvirksomheder er steget fra 10,0%

til 11,9%. Den positive udvikling skyldes en fremgang i resultatet sammenholdt med en uændret investerede kapital.

Ovenstående afkast har vi i den efterfølgende graf opdelt i forhold til virksomhedsstørrelse.

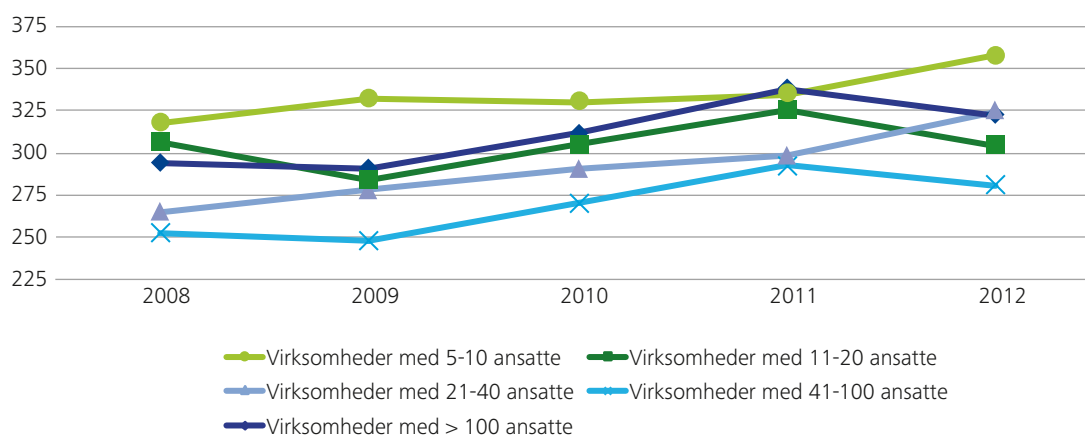

Virksomheder med mere end 100 ansatte realiserer igen i 2012 de laveste afkast af investeret kapital.

Det gennemsnitlige afkast af investeret kapital i virksomheder med over 100 ansatte ligger i 2012 på 3% som i 2011, hvilket er det laveste i hele analyseperioden. Gruppen med virksomhederne med mellem 11 og 20 ansatte realiserer den største stigning i afkastet med en stigning fra 13,5% til 18%.

Afkastet af investeret kapital er steget for alle grupper med op til 40 ansatte. Gruppen af virksomheder med flere end 100 ansatte er dog påvirket af to virksomheder, som har realiseret meget store underskud. Uden disse to virksomheder ville denne gruppe have realiseret et afkast af den investerede kapital på 7%, hvilket fortsat ville være markant lavere end de øvrige grupper.

Investeret kapital pr. ansat

Den investerede kapital pr. ansat har udviklet sig meget forskelligt grupperne imellem i 2012. De mindste virksomheder har nu igen den højeste investerede kapital pr. ansat.

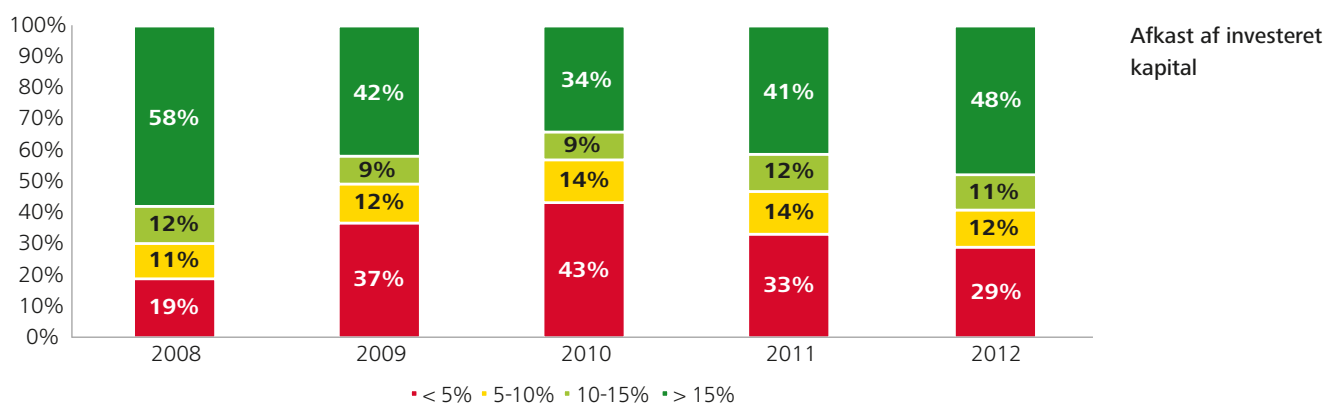
Den investerede kapital pr. ansat har i 4 af de 5 år i analysen været størst hos de mindste virksomheder i analysen. Kun i 2011 havde virksomhederne med over 100 ansatte en højere investeret kapital pr. ansat, hvilket primært kan tilskrives, at disse virksomheder i kriseårene 2009-2011 foretog en væsentlig tilpasning af antallet af ansatte. Gruppen af virksomheder med 11-20 ansatte

realiserer det største fald i investeret kapital pr. ansat med et fald fra 325 t.kr. pr. ansat til 304 t.kr. pr. ansat.

Virksomhederne med 21-40 ansatte realiserer en stigning i den investerede kapital på 9% og har nu en investeret kapital pr. ansat på 325 t.kr.

Som udgangspunkt bør virksomheder som minimum realisere et afkast af den investerede kapital på 8-10%, da der både skal ske betaling for, hvad investeringen alternativt kunne indbringe andetsteds, og for den risiko,

man som virksomhedsejer påtager sig. Set i det lys vil et afkast på den investerede kapital på under 5% være et utilfredsstillende resultat.

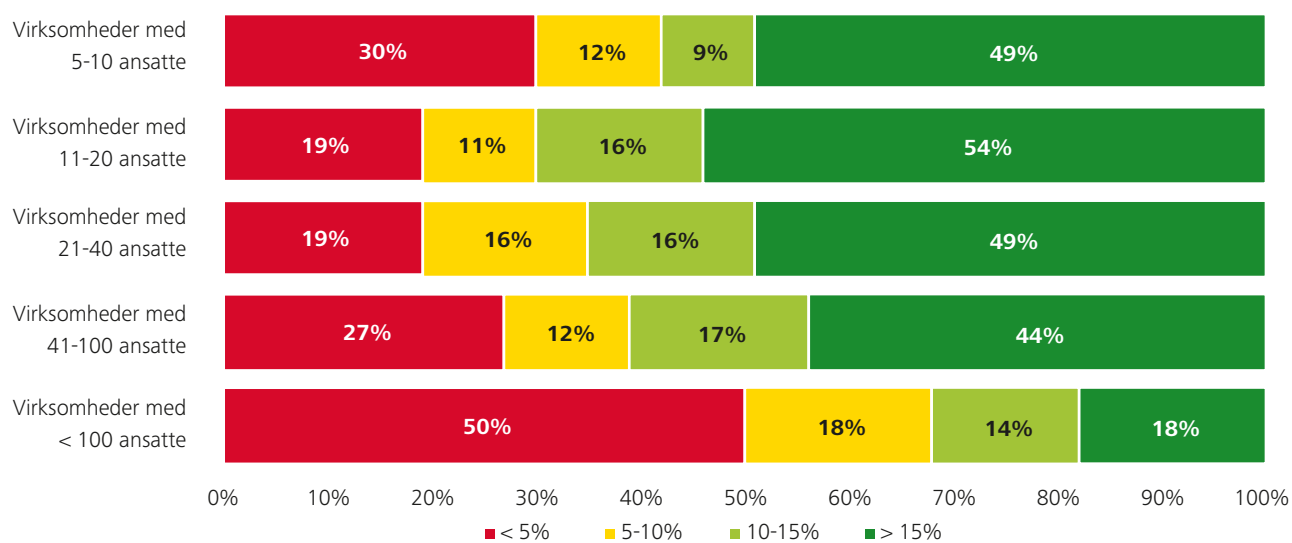

Fordelingen af virksomhedernes afkast viser igen i år forbedringer i branchen i forhold til i 2011, men andelen af virksomheder med et afkast på under 10% er dog fortsat højt.

Andelen af virksomheder, der realiserede et tilfredsstillende afkast i 2012 set i forhold til den investerede kapital, er betydeligt højere end i 2011. Andelen af virksom-

heder, der genererer et afkast på under 10%, er faldet med 6%-point. 48% af virksomhederne generer nu et afkast på over 15%.

Afkast af investeret kapital (2012)

Andelen af virksomheder med afkast på mindre end 5% er fortsat størst blandt de største virksomheder.

68% af virksomhederne med over 100 ansatte genererer et ikke-tilstrækkelig afkast til deres investorerne for den risiko, de påtager sig (afkast på over 10%). I 2012 får halvdelen af investorerne i virksomheder med over 100 ansatte mindre end 5% i afkast af deres investering, hvilket må karakteriseres som stærkt utilfredsstillende.

Ser man bort fra gruppen af virksomheder med over 100 ansatte, er andelen af virksomheder med et ikke-tilfredsstillende afkast på mellem 30% og 42%.

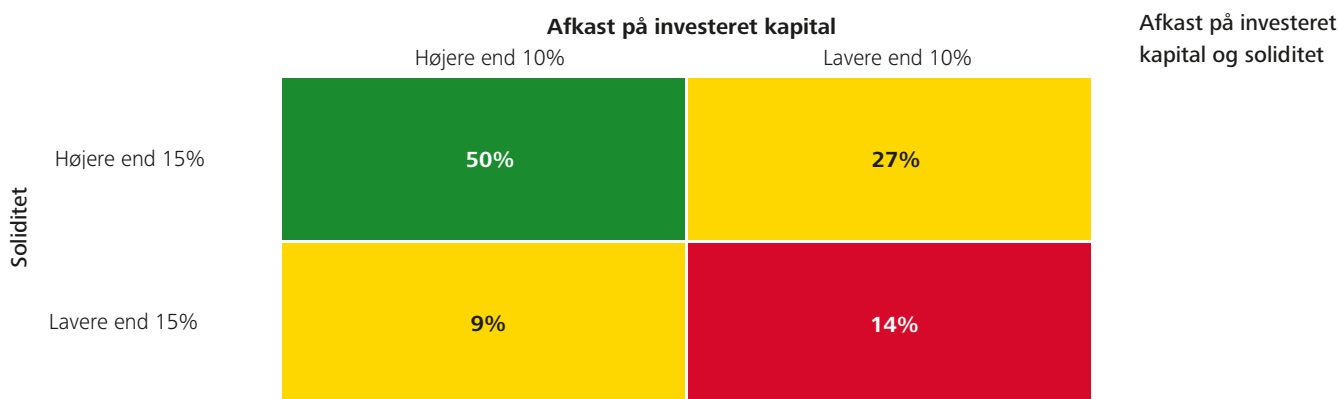
Faresignaler

I afsnittet "Afkast af investeret kapital" blev det konstateret, at 42% af virksomhederne har et afkast på under 10%, hvilket er en stor andel.

Som det fremgik af graferne i afsnittet "Soliditet og likviditet", har 22% af virksomhederne en soliditetsgrad på

under 15%. Det gør dem sårbare over for uforudsete forhold, især hvis deres indtjening på forhånd ikke er tilfredsstillende.

Vi har nedenfor sammenholdt virksomhedernes indtjening med deres soliditetsgrad.

14% af installatørvirksomhederne har faretruende regnskabstal, da disse virksomheder både har en lav soliditet (lavere end 15%) og et afkast af investeret kapital under 10%.

En sammenlignende analyse af nøgletallene "soliditet" og "afkast af investeret kapital" viser fire grupper af virksomheder. Den ene gruppe har en soliditet, der er højere end 15% og et afkast på over 10%. Disse virksomheders regnskaber er sunde.

To andre grupper har enten en soliditet på under 15% men samtidig et afkast på over 10%, eller en soliditet på over 15%, men samtidig et afkast på under 10%. I disse regnskaber bør der være en række opmærksomhedspunkter.

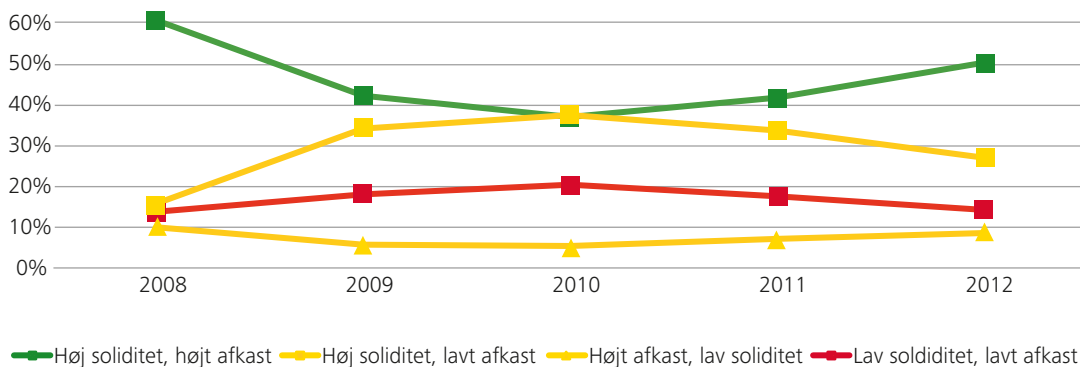
Den sidste gruppe har både en soliditet på under 15% og samtidig et afkast på under 10%. Disse regnskaber kan beskrives som stærkt opmærksomhedskrævende eller decideret faretruende.

Regnskabsanalysen viser, at 14% af installationsvirksomhederne i 2012 realiserede et ikke-tilfredsstillende afkast samtidig med, at de samme virksomheder har en stor gældsandel.

Af matrixen ovenfor ses endvidere, at 50% ikke har problemer med hverken indtjeningen eller størrelsen af egenkapitalen. I 2011 havde kun 42% både en tilfredsstillende indtjening og soliditet – andelen er således steget med 8%-point, hvilket primært kan tilskrives branchens stigende afkast.

Udvikling i sammenhæng mellem afkast og soliditet

Nedenstående graf viser udviklingen i de 4 kategorier.

Den historiske udvikling viser tydelig bedring i branchen efter 2010, hvor andelen af virksomheder med højt afkast og højsoliditet var rekordlav.

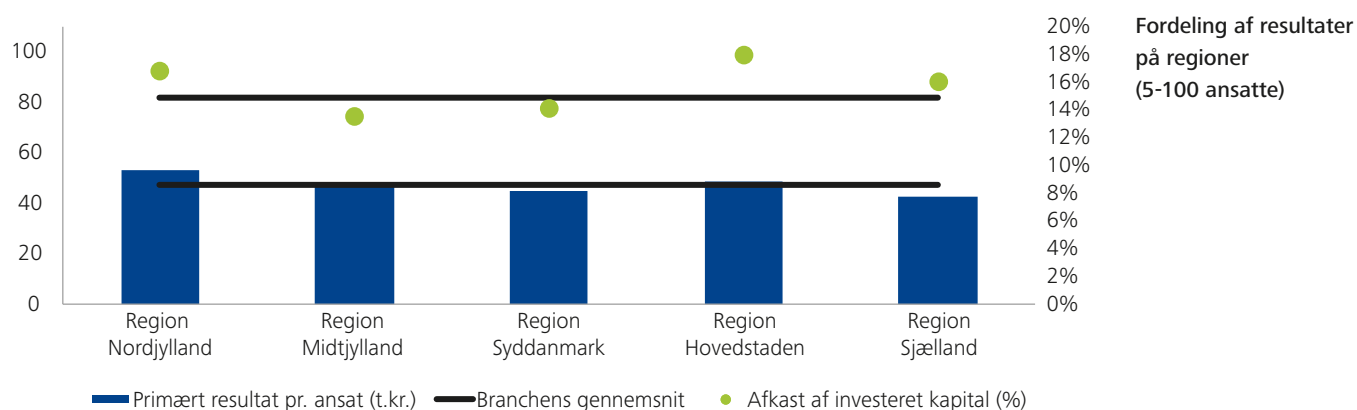
Grafen viser, at selvom der i 2012 næsten er ligeså lav en andel af virksomheder i farezonen som i 2008, så er der fortsat ikke helt så mange virksomheder med en høj soliditet og et højt afkast. Grafen viser dog, at branchen er i en god udvikling, hvor andelen af virksomheder med højt afkast og høj soliditet er stigende, og hvor andelen af virksomheder med lav soliditet og lavt afkast er faldet tilsvarende.

Andelen af virksomheder i farezonen var i 2011 på 18%. Af de virksomheder, der sidste år lå i den faretruende zone, er 7% i dag enten under konkurs eller erklæret konkurs. For de virksomheder, der lå i farezonen sidste år, som tilmed havde negativ egenkapital, er 16% efterfølgende gået konkurs. For hele installationsbranchen var det alene ca. 1,8%, der gik konkurs i 2012. Virksomheder i farezonen kan derfor forvente, at kreditgivere stiller yderligere krav for, at finansieringen kan opretholdes, og det vil være vigtigt at arbejde mod en turn around.

Analyse af geografiske forskelle

For at reducere den statistiske usikkerhed er virksomheder med mere end 100 ansatte udeladt af analysen, da mange af disse virksomheder bl.a. opererer i større om-

råder af Danmark og dermed ville skævvride analysen, og da der i nogle områder kun er få store virksomheder.

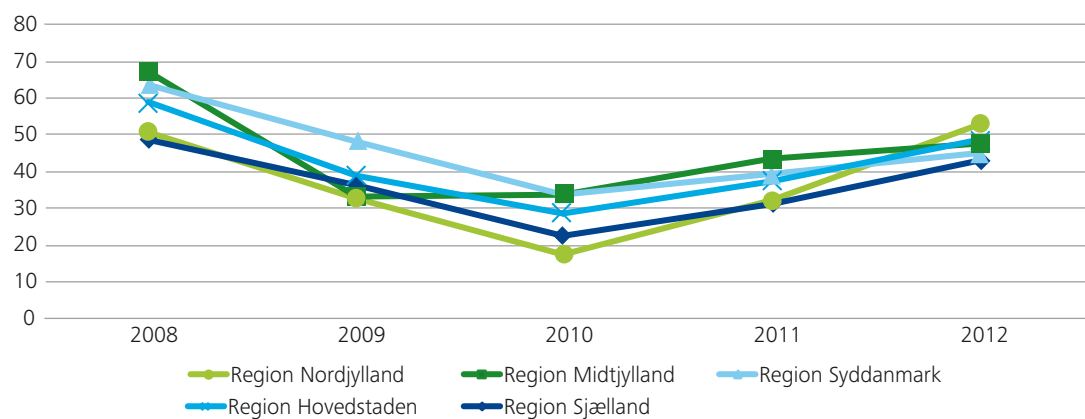

Installatørerne i Region Nordjylland har det højeste resultat pr. ansat, mens afkastet er højest for installationsvirksomhederne i hovedstaden.

Virksomhederne i Region Hovedstaden realiserede i 2012 det højeste afkast af investeret kapital med et afkast på 18%. Det højeste resultat pr. ansat tegner instal-

lationsvirksomhederne i Region Nordjylland sig for med et resultat pr. ansat på 53 t.kr.

Primært resultat
pr. ansat (t.kr.), fordelt
på regioner

Primært resultat pr. ansat har i 2012 været stigende i alle regioner. Den største stigning er i Region Nordjylland, hvor det gennemsnitlige primære resultat pr. ansat er steget 65%.

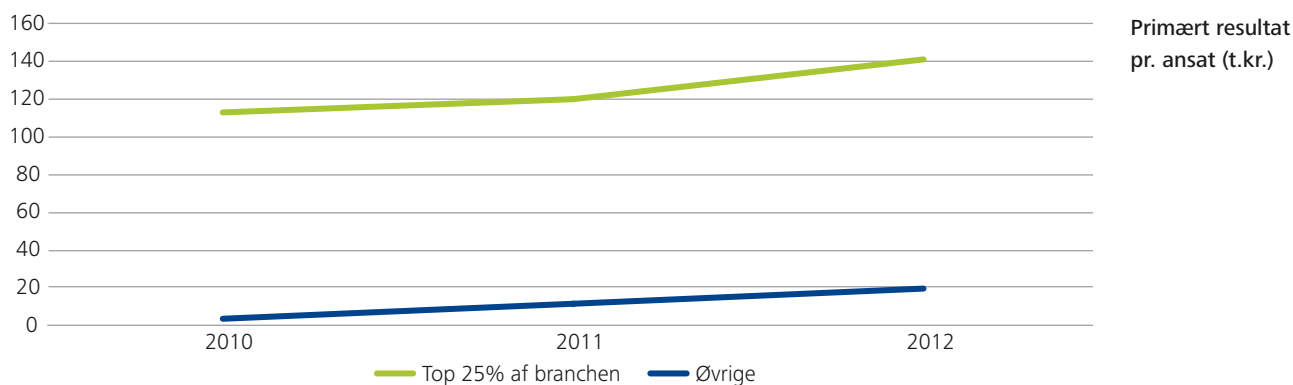
Ovenstående graf viser, at primært resultat pr. ansat var stigende i alle regioner. Det fremgår ligeledes, at Region Nordjylland realiserede det højeste primære resultat pr.

ansat på 53 t.kr. Installationsvirksomhederne i Region Sjælland realiserer for 2. år i træk det laveste primære resultat pr. ansat.

Best practice – Hvad gør branchens bedste

Af de virksomheder, som målt på afkast af investeret kapital i 2012 lå blandt branchens 25% bedste, har 70% været blandt de bedste 25% i 2 ud af de sidste 3 år, og 39% har været det i alle de seneste 3 år. Ud fra en statistisk betragtning burde kun 43% have været blandt de bedste i 2 ud af de sidste 3 år, og kun 6,25% burde have været det i alle 3 år. Det ser dermed ud, som om

branchens 25% bedste er meget stabile, men at der dog også løbende kommer nye virksomheder til, der evner at løfte deres resultatskabelse op på dette høje niveau. I det følgende afsnit har vi derfor forsøgt at belyse forskellene på branchens 25% bedste virksomheder og de øvrige i branchen.

Det gennemsnitlige primære resultat pr. ansat er mere end 7 gange højere for gruppen med de 25% bedste i branchen end hos de øvrige virksomheder.

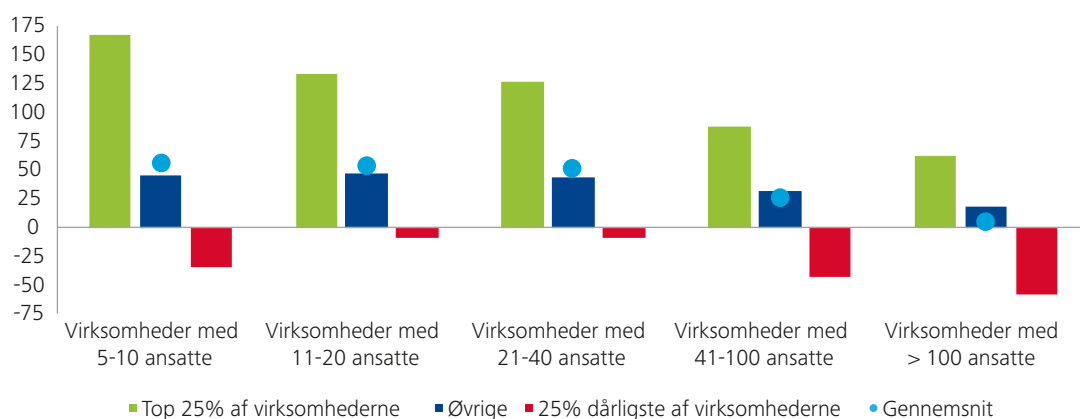
Væsentlig højere indtjening og afkast blandt de 25% bedste

Grafen nedenfor viser primært resultat pr. ansat fordelt på de 25% bedst præsterende og de øvrige.

Som det fremgår af grafen, præsterer de 25% bedste i branchen et primært resultat pr. ansat, som er mere end

7 gange højere end de øvrige virksomheder. Forskellen mellem de 25% bedste og de øvrige har været svagt stigende gennem de seneste 3 år – i 2010 var forskellen mellem de 25% bedste i branchen og de øvrige således på 109 t.kr. pr. ansat, mens forskellen i 2012 var steget til 122 t.kr. pr. ansat.

**Primært resultat
pr. ansat – De 25%
bedste og dårligste
virksomheder samt de
øvrige**

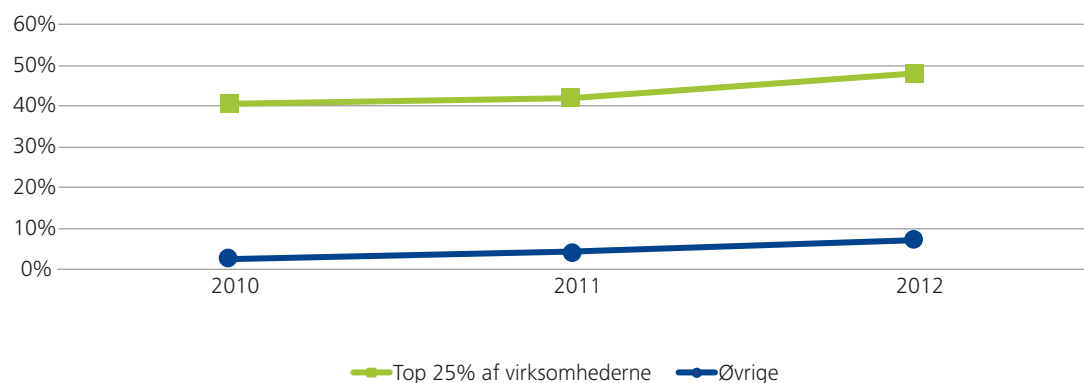
For samtlige grupper illustrerer grafen ovenfor, at de bedste 25% af virksomhederne tjener væsentligt mere end de resterende virksomheder pr. ansat.

Ovenstående graf viser, at der i alle størrelsesgrupper er betydelig forskel mellem det primære resultat pr. ansat mellem de 25% bedst præsterende virksomheder og de øvrige. Den procentvise største forskel mellem de 25% bedste virksomheder og gruppens gennemsnit ligger i gruppen af virksomheder med over 100 ansatte, hvor

det primære resultat pr. ansat for de 25% bedste er signifikant højere end det gennemsnitlige primære resultat i pr. ansat gruppen i øvrigt.

I samtlige grupper giver de 25% dårligst præsterende virksomheder underskud.

**Afkast af investeret
kapital**

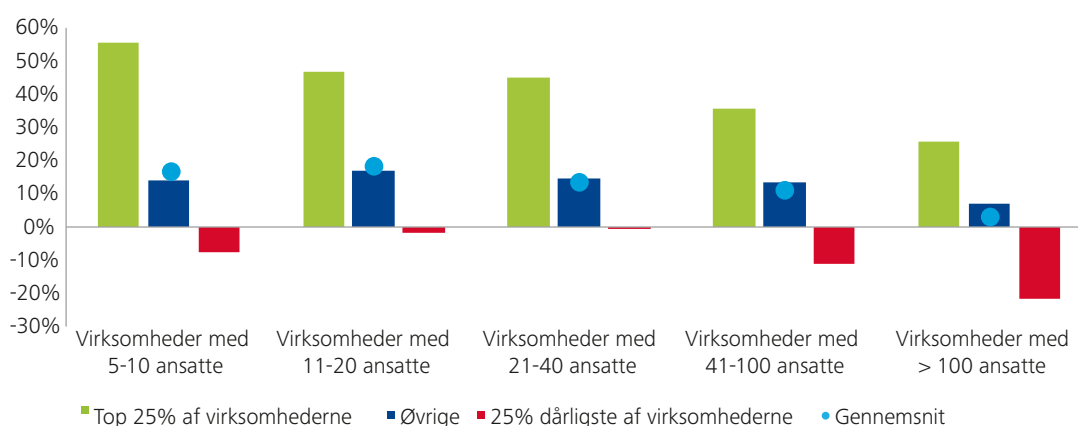
Det gennemsnitlige afkast af investeret kapital for branchens 25% bedste udgør i gennemsnit 48%, mens de øvrige virksomheders gennemsnitlige afkast af investeret kapital kun udgør 7%.

Nøgletallet "afkast af investeret kapital" viser også store forskelle i installationsbranchen. De 25% bedst præsterende virksomheder målt på afkast af investeret kapital genererer et afkast, der er 6,8 gange højere end de resterende 75% af branchen.

Afkastet af investeret kapital for de 25% bedste i branchen er på hele 48%, hvilket vil sige, at investorerne næsten kan fordoble deres investerede kapital på 2 år. I gruppen af øvrige virksomheder kan afkastet stort set alene dække finansieringsudgifterne.

Nedenfor har vi illustreret forskellen mellem de 25% bedst præsterende virksomheder i branchen, de 25%

dårligst præsterende virksomheder og de øvrige, målt på afkast af investeret kapital.

Afkast af investeret kapital – De 25% bedste, dårligste og de øvrige

De 25% bedste virksomheder målt på afkast af investeret kapital realiserer i alle grupper et afkast, som er højere end 25%.

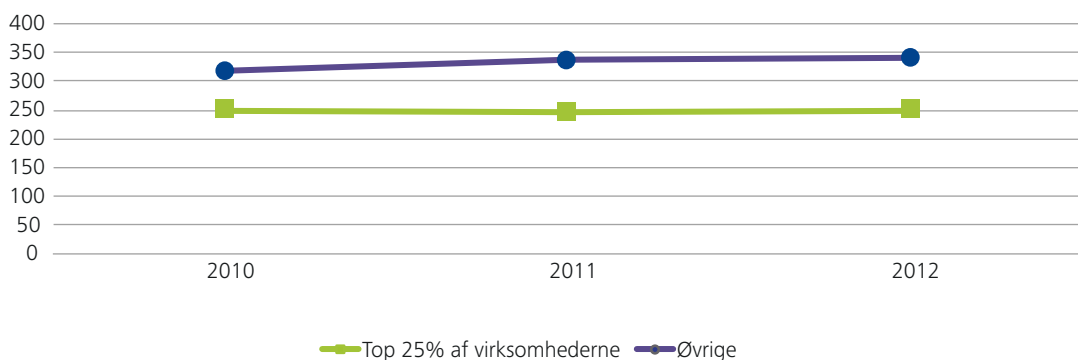
Forskellen i afkast af investeret kapital er mest udpræget i gruppen med virksomheder med mellem 5 og 10 ansatte, hvor de bedste 25% genererer et gennemsnitligt

afkast på 55% af den investerede kapital, mens det gennemsnitlige afkast blot er på 16%.

Hvad gør de bedste 25% bedre end de øvrige?

For at undersøge, hvad det er, de 25% bedst præsterende virksomheder i branchen målt på afkast af investeret

kapital gør bedre end de øvrige, har vi analyseret en række nøgletal, herunder en række nøgletal på virksomhedernes pengebinding.

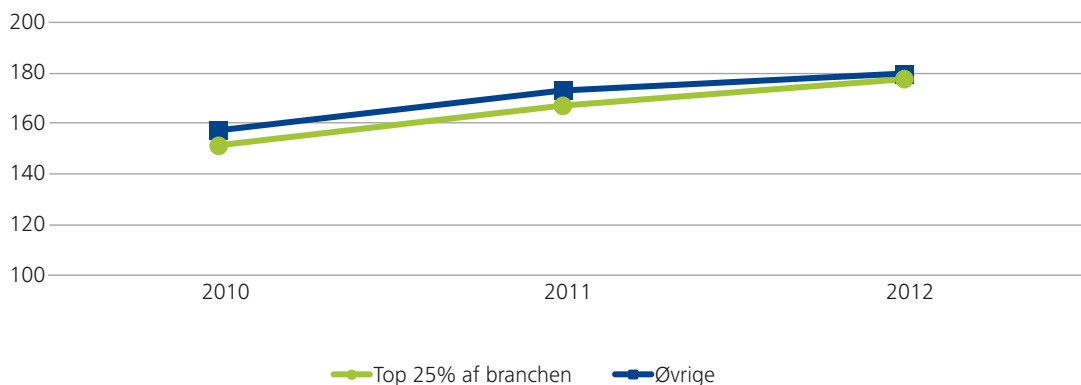
Investeret kapital pr. ansat

De 25% bedste i branchen har markant mindre investeret kapital pr. ansat end de øvrige virksomheder i branchen.

For de 25% bedste virksomheder i branchen udgør den investerede kapital pr. ansat 247 t.kr. i 2012 mod 339 t.kr. hos de øvrige virksomheder i branchen. Der er der-

med i gennemsnit investeret 37% mindre kapital i de virksomheder, der ligger blandt de 25% bedste, end i de øvrige.

**Debitorer pr. ansat
(t.kr.)**

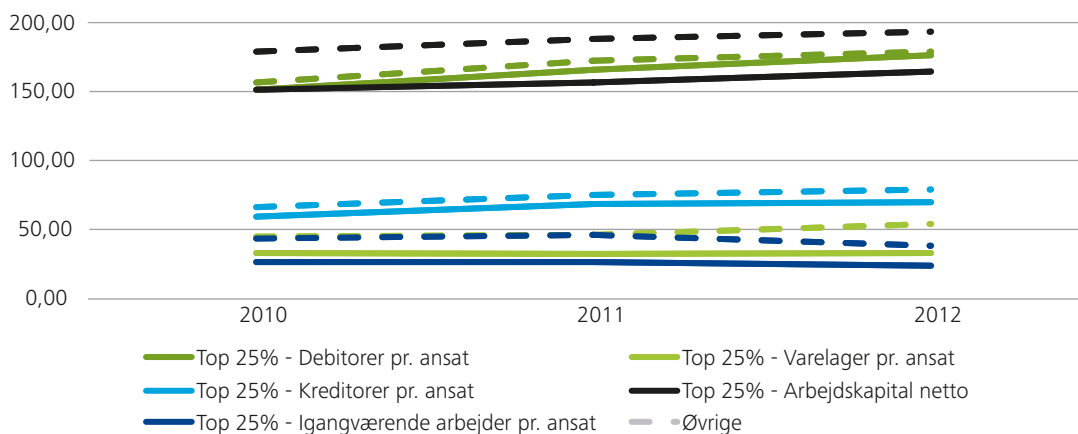

De 25% bedste virksomheder i branchen og de øvrige har stort set lige høje pengebindinger i debitorer pr. ansat.

De 25% bedste i branchen har 177 t.kr. i debitorer pr. ansat, mens de øvrige virksomheder har 179 t.kr. pr. ansat bundet i debitorer.

**Arbejdskapital for
branchen (målt pr.
ansat)**

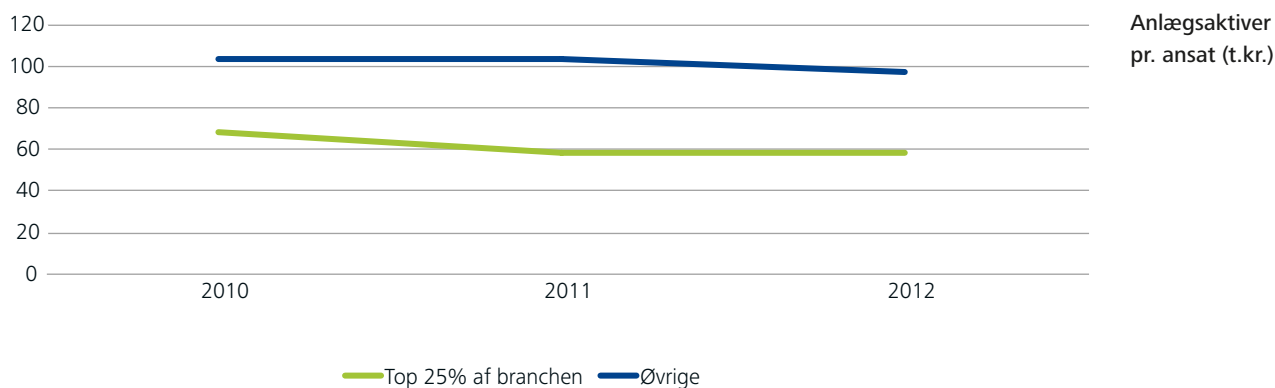
Nedenstående graf viser sammensætningen af arbejdskapitalen for de 25% bedste og for de øvrige. Branchens 25% bedste er illustreret ved de optrukne linjer, mens de øvrige er vist ved stiplede linjer.

De 25% bedste har en markant lavere arbejdskapital pr medarbejder end de øvrige virksomheder i branchen.

De 25% bedste i branchen har en arbejdskapital på 164 t.kr. pr. ansat mod 194 t.kr. pr. ansat for de øvrige virksomheder. Der er således bundet 30 t.kr. mindre i virksomhedens drift pr. ansat hos de bedste 25% af virksomhederne i branchen. Den lavere arbejdskapital

skyldes, at pengebindingen hos de bedste virksomheder er lavere på alle parametre af arbejdskapitalen. Pengebindingen i både debitorer, igangværende arbejder og varelager hos de 25% bedste ligger således under bindingen hos øvrige.

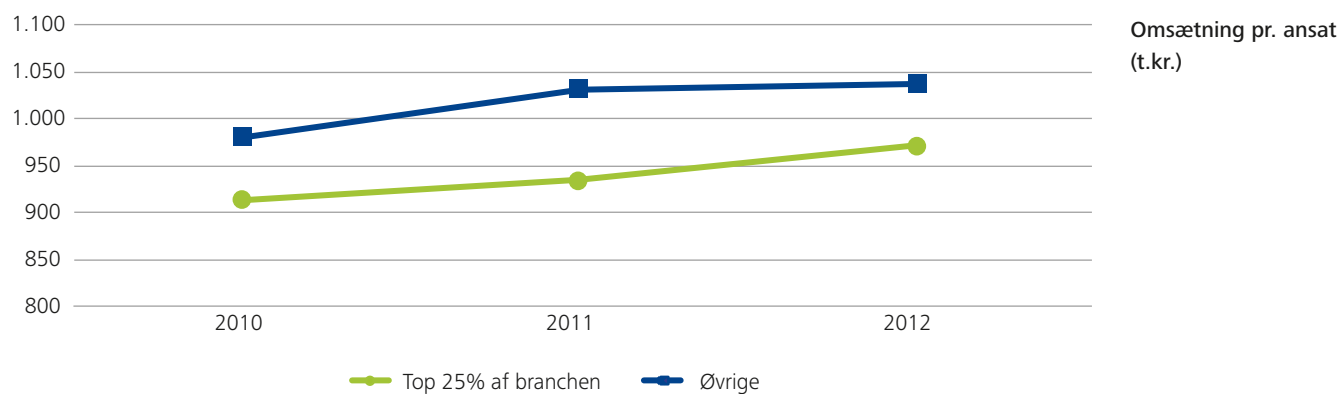

Investeringen i anlægsaktiverne pr. ansat hos de 25% bedste i branchen er på 58 t.kr. mod 97 t.kr. hos de øvrige virksomheder i branchen.

De bedste 25% virksomheder i branchen har en investering i anlægsaktiver pr. ansat, som er 40% lavere end hos de øvrige virksomheder. Investeringen udgør for de

bedste 25% virksomheder 58 t.kr. pr. ansat, mens den hos de øvrige virksomheder udgør 97 t.kr.

Vi har endvidere analyseret en del på de 25% bedste virksomheders effektivitet målt på resultatopgørelsens poster.

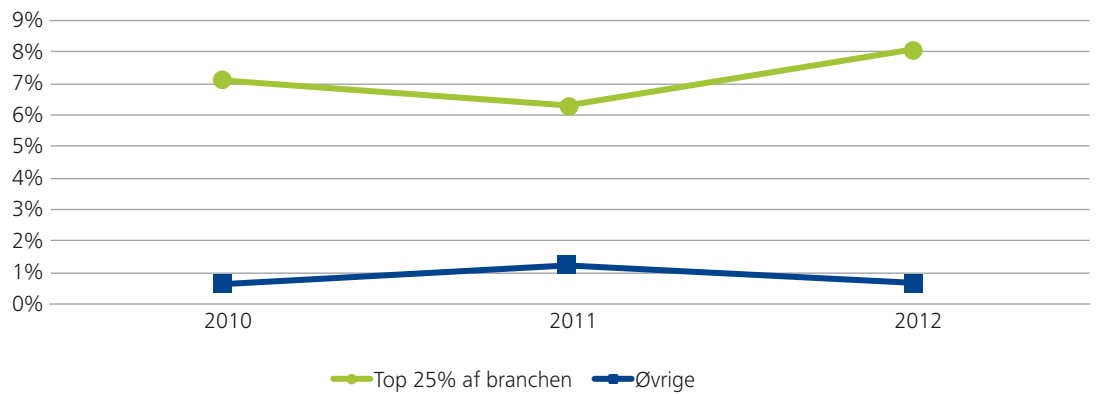

De 25% bedste i branchen har en lavere omsætning pr. ansat end de øvrige.

Omsætningen pr. ansat er alle 3 år lavere for de 25% bedste end hos de øvrige. I 2012 udgør omsætningen pr. ansat for de 25% bedste 972 t.kr. mod 1.036 t.kr. hos de øvrige i branchen, svarende til en forskel på 6%.

Af grafen ovenfor ses det, at de 25% bedste i alle de 3 år har en lavere omsætning pr. ansat end de øvrige virksomheder i branchen.

Overskudsgrad

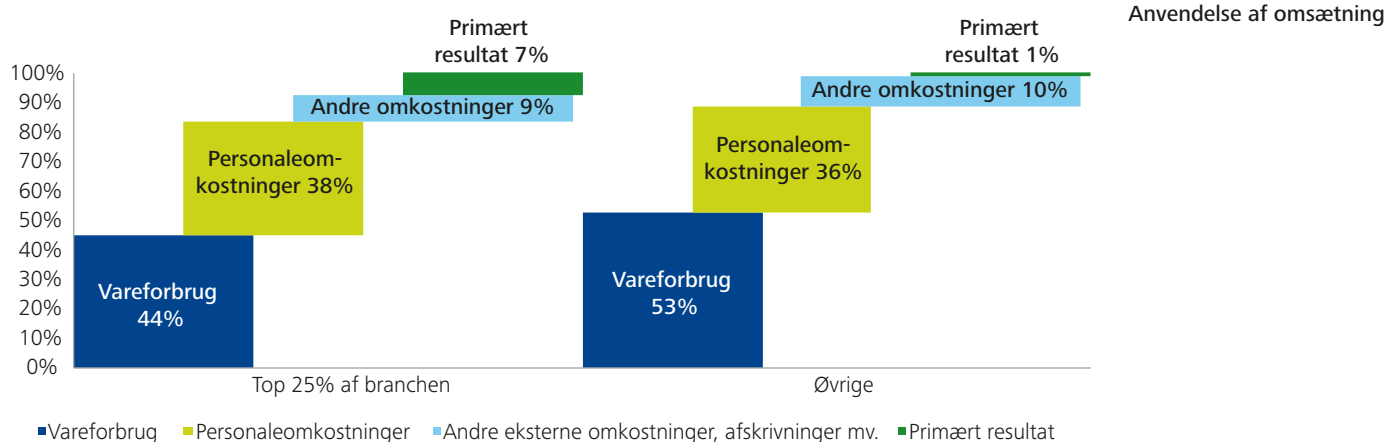
Overskudsgraden hos de 25% bedste virksomheder i branchen er væsentligt over overskudsgraden hos de øvrige virksomheder.

Da de 25% bedste virksomheder i branchen ikke har en højere omsætning pr. ansat end de øvrige virksomheder, har vi kigget nærmere på deres effektivitet i forhold til at udnytte omsætningen til at skabe overskud. De bedste 25% af virksomhederne i branchen har således en overskudsgrad på 7% mod blot 1% hos de øvrige virksom-

heder i branchen. Dette betyder, at for hver 100 kr., der omsættes for i en af branchens 25% bedste virksomheder, er der 7 kr. tilbage til renter og resultat, mens kun 1 kr. er tilbage til renter og resultat i de øvrige virksomheder.

Vi har nedenfor set nærmere på, hvorledes de bedste 25% af virksomhederne i branchen anvender en omsætningskrone. Vi har i dette afsnit kun medtaget virksom-

heder, som anvender en artsopdelt resultatopgørelse i regnskabet, samt virksomheder med under 500 ansatte.

De 25% bedste virksomheder i branchen har et markant lavere vareforbrug end de øvrige.

Vareforbruget udgør den væsentligste forskel i det primære resultat mellem de 25% bedste virksomheder i branchen og de øvrige. For de 25% bedste virksomheder i branchen er forholdet mellem vareforbrug og løn 44/38, mens forholdet er 53/36 for de øvrige virksomheder. De 25% bedste virksomheder forstår dermed at skabe værdi uagtet, at de har en lavere materialeandel end de øvrige virksomheder, hvilket kan skyldes, at de 25% bedste har færre omkostninger til omarbejdning af det udførte arbejde, mere nøjagtige indkøb eller i højere grad har avancerne på installationsarbejdet ift. materialerne. Dette viser, at effektive og værdiskabende medarbejdere i de bedste virksomheder er med til, at disse virksomheder klarer sig godt.

Overordnet kan det konkluderes, at de 25% bedste i branchen klarer sig markant bedre på de fleste nøgletal. Udover at de 25% bedste har en bedre rentabilitet af deres aktiviteter end de øvrige virksomheder, har de bedste samtidig formået år efter år at have lavere pengebinding i virksomheden ved lavere varelagre, debitorer og igangværende arbejder. De 25% bedste har tilpasset balancen og målrettet virksomheden til aktiviteten, hvilket kræver stærk styring og ledelse.

Anbefalinger

Erfaringsmæssigt kan en installationsvirksomhed forbedre sin indtjening og værdiskabelse ved følgende tiltag:

- Opnå indsigt i, hvilke aktiviteter i virksomheden der skaber værdi for kunden, for derved at kunne koncentrere sig om at forbedre disse og samtidig skære ned på tidsanvendelsen for aktiviteter, der ikke skaber værdi for kunden. Til brug heraf kan anvendes simple rapporteringsmodeller. Desuden er det vigtigt, at man har indsigt i virksomhedens sammensætning af kundetyper og forskellige opgavetyper, herunder de enkelte typers betydning for indtjeningen.
- Udnyttelse af alle spidskompetencerne i virksomheden, for derved at understøtte en god omsætningsudvikling. Der kan være tale om specifikke markeder, ydelser eller deciderede nicheaktiviteter.
- Differentiering af salgspriser afhængig af opgavernes kompleksitet og krav til medarbejdere med særlige kompetencer.
- Fokusering, for dermed at øge kompetencerne inden for udvalgte områder og således forøge effektiviteten og den oplevede værdi hos kunderne og samtidig øge de konkurrencemæssige fordele i forhold til konkurrenterne.
- Projektstyring, således at effektiviteten fastholdes. Ikkefakturerbare timer er i mange virksomheder indirekte den største faste omkostning samtidig med, at der i mange virksomheder ikke er sat beløb på denne udgiftspost.
- Fokusering på indtjening pr. time/medarbejder, da de enkelte virksomheders faste omkostninger over tid afhænger af antallet af medarbejdere i de enkelte virksomheder.
- Det er vigtigt, at virksomhederne fakturerer, så snart arbejdet er udført, og ikke alene ved hver månedsafslutning, samt at der i virksomhederne er etableret vel fungerende rykkerprocedurer. Herved mindses pengebindingen, og der kan løbende vurderes, om der er kunder, hvorpå man har en uhensigtsmæssig kredit-eksponering i form af ubetalte fakturaer og igangværende arbejder.
- Fokus på ordrebeholdningen og det forventede fremtidige aktivitetsniveau, således at kapaciteten tilpasses, så snart der er behov herfor.
- Vurdering af, hvorvidt det nuværende omkostningssetup matcher den forventede udvikling og strategi, herunder en vurdering af inden for hvilken tidshorisont, de enkelte omkostninger kan skæres væk ved en eventuel nedgang i aktivitet.

Baggrund for analysen

Udgangspunktet for analysen har været virksomheder, der arbejder med vvs- og elinstallation i Danmark. Analysen bygger på offentliggjorte årsrapporter for aktie- og anpartsselskaber. En række virksomheder er udeladt af analysen på grund af særlige forhold, som ville medføre, at undersøgelsen ikke giver et retvisende billede af branchen. Eksempelvis er virksomheder, hvor regnskabstal indikerer, at deres primære beskæftigelse ikke er indenfor vvs- eller el-installationsbranchen, udeladt af analysen.

Tal og nøgletal for branchens udvikling er baseret på virksomheder med 5 ansatte eller flere for at tegne et så præcist billede af brancherne som muligt.

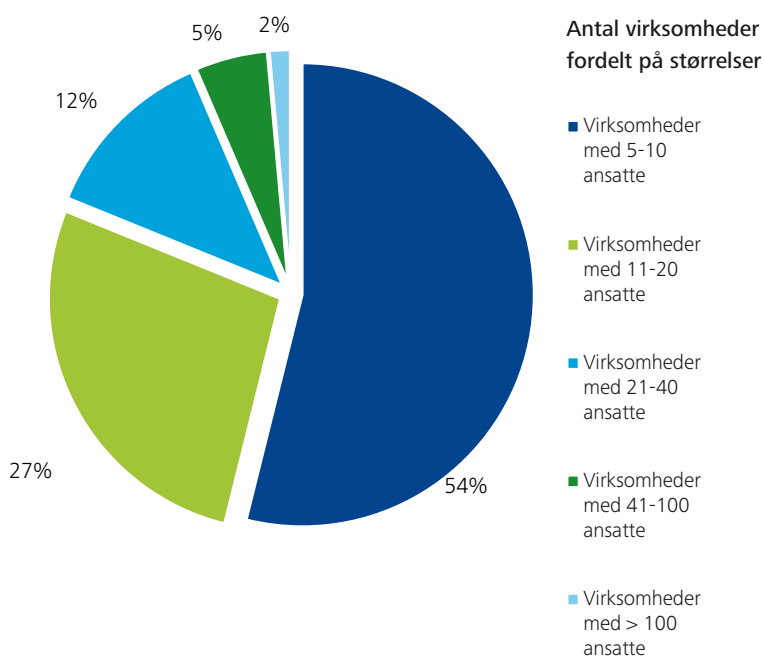
Da alene 8% af virksomhederne oplyser omsætning i deres årsrapport, har vi i lighed med tidligere år fokuseret på en række medarbejderrelaterede nøgletal, idet antal medarbejdere er den bedste indikator for aktiviteten i de enkelte virksomheder. Der er dog udarbejdet nogle omsætningsafhængige nøgletal for de ca. 130 virksomheder, som præsenterer omsætningen i årsrapporten.

En række virksomheder offentliggør ikke antal ansatte i deres årsrapport, hvorfor antal ansatte for disse er estimeret på baggrund af de gennemsnitlige personaleomkostninger pr. ansat for de virksomheder, der oplyser antal ansatte. Analysen omfatter ca. 1.550 virksomheder i Danmark, hvoraf antallet af ansatte er estimeret for 1.150 af virksomhederne, svarende til 74%. Årsrapporterne omfatter regnskabsår, som afsluttes i 2012, så for virksomheder med forskudt regnskabsår er der tale om regnskabsåret 2011/12.

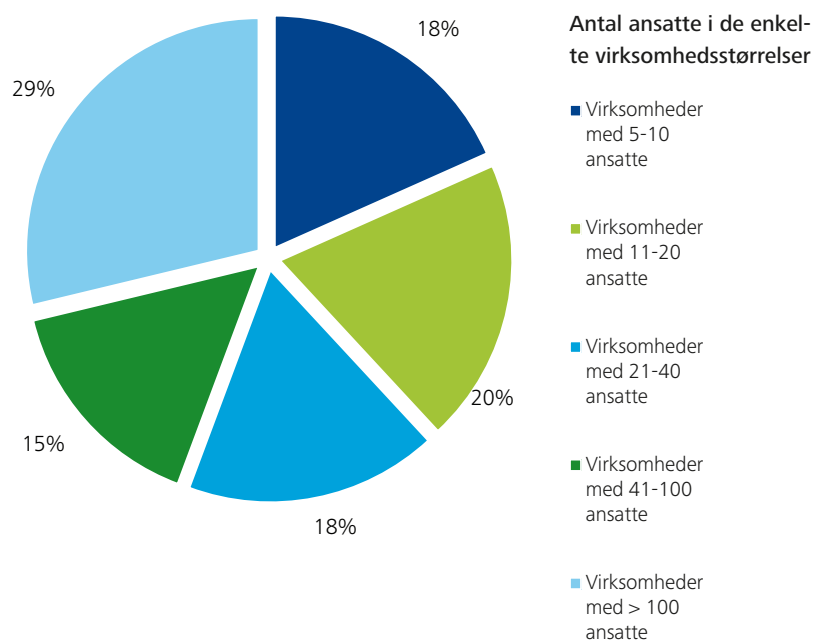
Ud over generelle konklusioner om udviklingen i branchen har vi analyseret mulige sammenhænge mellem branchens resultater og virksomhedernes størrelse. Vi har foretaget opdelingen i virksomhedsstørrelse ud fra antal ansatte, hvor antal virksomheder i analysen fordeles sig således:

De medtagne virksomheder er vvs- og elinstallationsvirksomheder. Blandt de omfattede virksomheder er der også virksomheder, som samtidig opererer i andre brancher. Knap hver 7. virksomhed opererer i mere end én branche, mens 3% af virksomhederne beskæftiger sig med mere end 2 brancher.

I enkelte grafer er også medtaget tal for ca. 1.150 virksomheder med 1-4 ansatte for 2012, som beskæftiger ca. 2.200 ansatte.

Virksomhederne i analysen beskæftiger i alt godt 29.500 ansatte, og målt på det totale antal ansatte er fordelingen som følger:

Vi henviser i øvrigt til side 41 for definitionen af anvendte hoved- og nøgletal.

Bilag

Anvendte hoved- og nøgletal:

Primært resultat:	Resultat før finansielle poster, skat og ekstraordinære poster, men efter afskrivninger
Ordinært resultat:	Resultat før skat og ekstraordinære poster
Overskudsgrad (%):	Primært resultat / omsætning x 100
Soliditetsgrad (%):	Egenkapital / balancesum x 100
Likviditetsgrad:	Omsætningsaktiver / kortfristede gældsforpligtelser
Arbejdskapital:	Varelager + igangværende arbejder for fremmed regning + varedebitorer ÷ leverandørgæld
Anlægsaktiver:	Immaterielle, materielle og finansielle anlægsaktiver
Investeret kapital:	Balancesum ÷ likvider, varekreditorer og hensættelser
Afkast af investeret kapital (%):	Primært resultat tillagt positive finansielle indtægter/investeret kapital x 100
Debitordage	(Debitorer / 1,25) / omsætningen x 365 dage

Kontaktpersoner

Bo Odgaard
Tlf.: +45 30 93 66 39
bodgaard@deloitte.dk

Papirfabrikken 26
8600 Silkeborg

Anders Flou
Tlf.: +45 20 53 56 03
aflou@deloitte.dk

Tværkajen 5
5100 Odense C

Jesper Schaltz
Tlf.: +45 26 20 88 60
jschaltz@deloitte.dk

Weidekampsgade 6
2300 København S

Anders Paulsen
Tlf.: +45 30 93 41 31
apaulsen@deloitte.dk

Weidekampsgade 6
2300 København S

Dorte Larsen
Tlf.: +45 51 22 90 32
dlarsen@deloitte.dk

Frodesgade 125
6701 Esbjerg

**Køb / salg af installatør-
virksomheder**

Uffe Ambjørn
Tlf.: +45 40 56 64 33
uambjoern@deloitte.dk

Weidekampsgade 6
2300 København S

**Strategi og proces-
optimering i installatør-
virksomheder**

Helle Bergstrøm
Tlf.: +45 40 30 46 03
hbergstroem@deloitte.dk

Papirfabrikken 26
8600 Silkeborg

Deloitte i Danmark

Kundernes tillid i over 100 år har gjort Deloitte til Danmarks førende revisions- og rådgivningsfirma. Vi servicerer vores kunder fra 17 lokale kontorer landet over – de 2 i Grønland. Vores dybe brancheindsigt og viden om lovgivnings- og forretningsmæssige forhold bringer os i stand til at rådgive på mange niveauer.

Vi er førende inden for vores felt, og vores ca. 2.200 medarbejdere hører til de dygtigste i branchen. De nyder udfordringer og er opdateret med den seneste viden. Med en professionel indstilling til etik og ansvarlighed løfter de engageret deres opgaver.

Vi er lokalt forankret, har national indsigt og global udsigt.

Om Deloitte

Deloitte leverer ydelser inden for Revision, Skat, Consulting og Financial Advisory til både offentlige og private virksomheder i en lang række brancher. Vores globale netværk med medlemsfirmaer i mere end 150 lande sikrer, at vi kan stille stærke kompetencer til rådighed og yde service af højeste kvalitet, når vi skal hjælpe vores kunder med at løse deres mest komplekse forretningsmæssige udfordringer. Deloitte's ca. 200.000 medarbejdere arbejder målrettet efter at sætte den højeste standard.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Deloitte er en betegnelse for Deloitte Touche Tohmatsu Limited, der er et britisk selskab med begrænset ansvar, og dets netværk af medlemsfirmaer. Hvert medlemsfirma udgør en separat og uafhængig juridisk enhed. Vi henviser til www.deloitte.com/about for en udførlig beskrivelse af den juridiske struktur i Deloitte Touche Tohmatsu Limited og dets medlemsfirmaer.